

WIJ WILLEM ALEXANDER,
BIJ DE GRATIE GODS,
KONING DER NEDERLANDEN,
PRINS VAN ORANJE-NASSAU,
ENZ. ENZ. ENZ.

**Besluit van ... tot wijziging van het Besluit bekwaamheidseisen
onderwijspersoneel en het Besluit bekwaamheidseisen onderwijspersoneel BES
in verband met de herijking van de bekwaamheidseisen voor leraren en
docenten**

Op de voordracht van de Staatssecretaris van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap, van 28 september 2016, nr. WJZ/1076251 (6616), directie Wetgeving en Juridische Zaken, gedaan in overeenstemming met de Staatssecretaris van Economische Zaken;

Gelet op de artikelen 3, eerste lid, onder b.1°, en 32a, eerste en vierde lid, van de Wet op het primair onderwijs, de artikelen 3, eerste lid, onder b.1°, en 32a, eerste en vierde lid, van de Wet op de expertisecentra, de artikelen 35a en 36, eerste, vierde en vijfde lid, van de Wet op het voortgezet onderwijs, artikel 4.2.3, eerste en derde lid, van de Wet educatie en beroepsonderwijs, artikel 35, eerste en vierde lid, van de Wet primair onderwijs BES, de artikelen 85 en 86 van de Wet voortgezet onderwijs BES en artikel 4.2.3, eerste en derde lid, van de Wet educatie en beroepsonderwijs BES;

De Afdeling advisering van de Raad van State gehoord (advies van xxx, nr. xxx);

Gezien het nader rapport van de Staatssecretaris van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap van xxx, nr. xxx, directie Wetgeving en Juridische Zaken;

Hebben goedgevonden en verstaan:

ARTIKEL 1. Wijziging Besluit bekwaamheidseisen onderwijspersoneel

Het Besluit bekwaamheidseisen onderwijspersoneel wordt als volgt gewijzigd:

A

Artikel 1.2 vervalt.

B

Hoofdstuk 2. Bekwaamheidseisen leraren en docenten, komt te luiden:

HOOFDSTUK 2. BEKWAAMHEIDSEISEN LERAREN EN DOCENTEN

PARAGRAAF 1. ALGEMENE BEPALINGEN

Artikel 2.1. Drie bekwaamheden

1. De bekwaamheid tot het geven van onderwijs omvat de volgende bekwaamheden:
 - a. de vakinhoudelijke bekwaamheid;
 - b. de vakdidactische bekwaamheid; en
 - c. de pedagogische bekwaamheid.
2. Met de kennis en kunde ten aanzien van de bekwaamheden, genoemd in het eerste lid, toont de leraar of docent aan dat hij zijn werk als leraar en als deelnemer aan de professionele onderwijsgemeenschap die hij samen met zijn collega's vormt, kan verrichten op een professioneel doelmatige en verantwoorde wijze.

Artikel 2.2. Reikwijdte leraren of docenten godsdienstonderwijs of levensbeschouwelijk vormingsonderwijs

In afwijking van artikel 2.1 omvat de bekwaamheid tot het geven van onderwijs voor leraren of docenten godsdienstonderwijs of levensbeschouwelijk vormingsonderwijs niet de vakinhoudelijke bekwaamheid.

PARAGRAAF 2. BEKWAAMHEIDSEISEN PRIMAIR ONDERWIJS EN PRAKTIJKONDERWIJS

Artikel 2.3. Reikwijdte paragraaf 2

1. Deze paragraaf heeft, onverminderd het tweede lid, betrekking op:
 - a. het basisonderwijs, bedoeld in de Wet op het primair onderwijs,
 - b. het speciaal onderwijs en het voortgezet speciaal onderwijs, bedoeld in de Wet op de expertisecentra, en
 - c. het praktijkonderwijs, bedoeld in de Wet op het voortgezet onderwijs.
2. Deze paragraaf omvat zintuigelijke en lichamelijke oefening in het primair onderwijs uitsluitend:
 - a. voor het onderwijs in de groepen 1 en 2 van het basisonderwijs, en
 - b. voor het speciaal onderwijs in de groepen van leerlingen tot 7 jaar.

Artikel 2.4. Begripsbepaling paragraaf 2

In deze paragraaf wordt verstaan onder:

- a. leraar: leraar als bedoeld in de Wet op het primair onderwijs of de Wet op de expertisecentra en voor zover het betreft het praktijkonderwijs: de Wet op het voortgezet onderwijs;
- b. primair onderwijs: onderwijs als bedoeld in de Wet op het primair onderwijs of de Wet op de expertisecentra.

Artikel 2.5. Vakinhoudelijke bekwaamheid leraar

1. Vakinhoudelijk bekwaam betekent dat de leraar in ieder geval:
 - a. de inhoud van zijn onderwijs beheerst;
 - b. boven de leerstof staat;
 - c. de leerstof zo kan samenstellen, kiezen of bewerken dat zijn leerlingen die kunnen leren;
 - d. vanuit zijn vakinhoudelijke expertise verbanden kan leggen met het dagelijks leven, met werk en met wetenschap;
 - e. kan bijdragen aan de algemene vorming van zijn leerlingen;
 - f. zijn vakkennis en -kunde actueel houdt.
2. Om ten minste te voldoen aan het eerste lid:
 - a. beheerst de leraar de leerstof qua kennis en vaardigheden van het onderwijs waarvoor de leraar bevoegd is, gericht op het behalen van de kerndoelen van het primair onderwijs en kent hij de theoretische achtergronden daarvan;
 - b. kan de leraar de leerstof op een begrijpelijke en aansprekende manier uitleggen en demonstreren hoe ermee gewerkt wordt;
 - c. heeft de leraar een grondige beheersing van taal en rekenen;
 - d. heeft de leraar zich theoretisch en praktisch verdiept in ten minste één ander leergebied of een deel ervan;

- e. heeft de leraar zich theoretisch en praktisch verdiept in de leerstof voor dat deel van de leerjaren waarin hij werkt, of een andere geclusterde indeling van leerjaren die binnen een bepaald type school gebruikelijk is.
- f. overziet de leraar de opbouw van het curriculum en de doorlopende leerlijnen;
- g. weet de leraar hoe zijn onderwijs voortbouwt op het voorgaande onderwijs en voorbereidt op het vervolgonderwijs;
- h. kent de leraar de samenhang tussen de verschillende vakken in het curriculum;
- i. weet de leraar dat zijn leerlingen de leerstof op verschillende manieren kunnen opvatten, interpreteren en leren;
- j. kan de leraar zijn onderwijs afstemmen op de verschillen tussen leerlingen;
- k. kan de leraar zijn leerlingen duidelijk maken wat de relevantie is van de leerstof voor het dagelijkse leven en voor het vervolgonderwijs.

Artikel 2.6. Vakdidactische bekwaamheid leraar

Vakdidactisch bekwaam betekent dat de leraar:

- a. de vakinhoud leerbaar maakt voor zijn leerlingen, in afstemming met zijn collega's en passend bij het onderwijskundige beleid van zijn school;
- b. de vakinhoud weet te vertalen in leerplannen of leertrajecten;
- c. de vertaling van de vakinhoud doet met een professionele, ontwikkelingsgerichte werkwijze, waarin in ieder geval de volgende handelingselementen herkenbaar zijn:
 - 1°. hij brengt een duidelijke relatie aan tussen de leerdoelen, het niveau en de kenmerken van zijn leerlingen, de vakinhoud en de inzet van de verschillende methodieken en middelen;
 - 2°. bij de uitvoering van zijn onderwijs volgt hij de ontwikkeling van zijn leerlingen;
 - 3°. hij toetst en analyseert regelmatig en adequaat of en hoe de leerdoelen gerealiseerd worden;
 - 4°. hij stelt op basis van zijn analyse zo nodig zijn onderwijs didactisch bij;
 - 5°. hij laat zijn onderwijs met de tijd mee gaan.

Artikel 2.7. Vakdidactische bekwaamheid leraar, kennis

De leraar is vakdidactisch bekwaam wat betreft kennis, indien hij ten minste:

- a. kennis heeft van verschillende leer- en onderwijstheorieën die voor zijn onderwijspraktijk relevant zijn en hij die kan herkennen in het leren van zijn leerlingen;
- b. verschillende methodes en criteria kent waarmee hij de bruikbaarheid ervan voor zijn leerlingen kan vaststellen;
- c. verschillende manieren kent om binnen een methode te differentiëren en recht te doen aan verschillen tussen leerlingen;
- d. de methode kan aanvullen en verrijken;
- e. weet hoe een leerplan in elkaar zit en de criteria kent waaraan een goed leerplan moet voldoen;
- f. kennis heeft van digitale leermaterialen en leermiddelen en de technische en pedagogisch-didactische mogelijkheden en beperkingen daarvan kent;
- g. de verschillende didactische leer- en werkvormen en de psychologische achtergrond daarvan kent;
- h. de criteria kent waarmee de bruikbaarheid daarvan voor zijn leerlingen kan worden vastgesteld;
- i. verschillende doelen van evalueren en toetsen kent;
- j. verschillende, bij de doelen als bedoeld in onderdeel i, passende vormen van observeren, toetsen en examineren kent;
- k. toetsen kan ontwikkelen, toetsresultaten kan beoordelen, analyseren en interpreteren en de kwaliteit van toetsen en examens kan beoordelen;
- l. bruikbare en betrouwbare voortgangsinformatie kan verzamelen en analyseren en op grond daarvan zijn onderwijs waar nodig kan bijstellen;
- m. zich theoretisch en praktisch heeft verdiept in de vakdidactiek ten behoeve van het type onderwijs en het deel van het curriculum waarin hij werkzaam is.

Artikel 2.8. Vakdidactische bekwaamheid leraar, kunde

De leraar is vakdidactisch bekwaam wat betreft kunde indien hij ten minste:

a. onderwijs kan voorbereiden, wat betekent dat hij:

1°. doelen kan stellen, leerstof kan selecteren en ordenen;
2°. samenhangende lessen kan uitwerken met passende werkvormen, materialen en media, afgestemd op het niveau en de kenmerken van zijn leerlingen;

3°. passende en betrouwbare toetsen kan kiezen, maken of samenstellen;

b. onderwijs kan uitvoeren en het leren kan organiseren, wat betekent dat hij:

1°. een adequaat klassenmanagement kan realiseren;

2°. aan leerlingen de verwachtingen en leerdoelen duidelijk kan maken en leerlingen kan motiveren om deze te halen;

3°. de leerstof aan zijn leerlingen begrijpelijk en aansprekend kan uitleggen, voordoen hoe ermee gewerkt moet worden en daarbij inspelen op de taalbeheersing en taalontwikkeling van zijn leerlingen;

4°. doelmatig gebruik kan maken van beschikbare digitale leermaterialen en leermiddelen;

5°. de leerlingen met gerichte activiteiten de leerstof kan laten verwerken, daarbij variatie aanbrengen en bij instructie en verwerking differentiëren naar niveau en kenmerken van zijn leerlingen;

6°. de leerling kan begeleiden bij die verwerking, stimulerende vragen stellen en opbouwende gerichte feedback geven op taak en aanpak;

7°. samenwerking, zelfwerkzaamheid en zelfstandigheid stimuleren;

c. onderwijs kan evalueren en ontwikkelen, wat betekent dat hij:

1°. de voortgang kan volgen, de resultaten kan toetsen, analyseren en beoordelen;

2°. feedback kan vragen van leerlingen en deze feedback tezamen met zijn eigen analyse van de voortgang kan gebruiken voor een gericht vervolg van het onderwijsleerproces;

3°. leerproblemen kan signaleren en indien nodig met hulp van collega's oplossingen kan zoeken of doorverwijzen;

4°. advies kan vragen aan collega's of andere deskundigen;

5°. weet wanneer en hoe hij advies kan geven;

6°. hierbij gebruik kan maken van methodieken voor professionele consultatie en leren, zoals supervisie en intervisie;

7°. zijn didactische aanpak en handelen kan evalueren, analyseren, bijstellen en ontwikkelen;

8°. kan bijdragen aan pedagogisch-didactische evaluaties in zijn school en deze in afstemming met zijn collega's kan gebruiken bij de onderwijsontwikkeling in zijn school;

9°. de inhoud en de didactische aanpak van zijn onderwijs kan uitleggen en verantwoorden;

10°. in staat is tot kritische reflectie op zijn eigen pedagogisch-didactisch handelen.

Artikel 2.9. Pedagogische bekwaamheid leraar

Pedagogische bekwaamheid betekent dat de leraar:

a. met een professionele, ontwikkelingsgerichte werkwijze en in samenwerking met zijn collega's een veilig, ondersteunend en stimulerend leerklimaat voor zijn leerlingen kan realiseren;

b. de ontwikkeling van zijn leerlingen volgt in hun leren en gedrag en daarop zijn handelen afstemt;

c. bijdraagt aan de sociaal-emotionele en morele ontwikkeling van zijn leerlingen;

d. zijn pedagogisch handelen kan afstemmen met zijn collega's en met anderen die voor de ontwikkeling van de leerling verantwoordelijk zijn;

e. bijdraagt aan de burgerschapsvorming en de ontwikkeling van de leerling tot een zelfstandige en verantwoordelijke volwassene;

f. zijn aanpak in het onderwijs in pedagogische zin blijft aanpassen aan de tijd.

Artikel 2.10. Pedagogische bekwaamheid leraar, kennis

De leraar is pedagogisch bekwaam wat betreft kennis, indien hij ten minste:

- a. kennis heeft van ontwikkelingstheorieën en de gedragswetenschappelijke theorie die voor zijn onderwijspraktijk relevant zijn en die kennis kan betrekken op zijn pedagogisch handelen;
- b. kennis heeft van agogische en pedagogische theorieën en methodieken, die voor zijn onderwijspraktijk relevant zijn en die kan betrekken op zijn pedagogisch handelen;
- c. kennis heeft van veelvoorkomende ontwikkelingsproblemen, gedragsproblemen en gedragsstoornissen;
- d. weet hoe hij zicht kan krijgen op de leefwereld van zijn leerlingen en hun sociaal-culturele achtergrond en weet hoe hij daarmee rekening kan houden in zijn onderwijs;
- e. zich theoretisch en praktisch heeft verdiept in de pedagogiek van het type onderwijs en het deel van het curriculum waarin hij werkzaam is.

Artikel 2.11. Pedagogische bekwaamheid leraar, kunde

De leraar is pedagogisch bekwaam wat betreft kunde, indien hij ten minste:

- a. groepsprocessen kan sturen en begeleiden;
- b. vertrouwen kan wekken bij zijn leerlingen en een veilig pedagogisch klimaat scheppen;
- c. ruimte kan scheppen voor leren, inclusief het maken van vergissingen en fouten;
- d. verwachtingen duidelijk kan maken en eisen stellen aan leerlingen;
- e. het zelfvertrouwen van leerlingen kan stimuleren, hen kan aanmoedigen en motiveren;
- f. oog heeft voor de sociaal-emotionele en morele ontwikkeling van zijn leerlingen en daar recht aan doet;
- h. ontwikkelingsproblemen, gedragsproblemen en gedragsstoornissen kan signaleren en indien nodig met hulp van collega's oplossingen zoeken of doorverwijzen;
- i. zijn onderwijs en zijn pedagogische omgang met zijn leerlingen kan uitleggen en verantwoorden;
- j. zijn pedagogisch handelen kan afstemmen met ouders en anderen die vanuit hun professionele verantwoordelijkheid bij de leerling betrokken zijn;
- k. in staat is tot kritische reflectie op zichzelf in de pedagogische relatie;
- l. zijn eigen grenzen kan bewaken.

PARAGRAAF 3. BEKWAAMHEIDSEISEN VMBO, ONDERBOUW HAVO EN VWO, PRAKTIJKONDERWIJS EN EDUCATIE EN BEROEPSONDERWIJS

Artikel 2.12. Reikwijdte paragraaf 3

Deze paragraaf heeft betrekking op:

- a. het voorbereidend beroepsonderwijs, het middelbaar algemeen voortgezet onderwijs, de eerste drie leerjaren van het hoger algemeen voortgezet onderwijs en van het voorbereidend wetenschappelijk onderwijs, en het praktijkonderwijs, bedoeld in de Wet op het voortgezet onderwijs;
- b. de educatie en het beroepsonderwijs, bedoeld in de Wet educatie en beroepsonderwijs.

Artikel 2.13. Begripsbepalingen paragraaf 3

In deze paragraaf wordt verstaan onder:

- a. leraar: leraar als bedoeld in de Wet op het voortgezet onderwijs;
- b. docent: docent als bedoeld in de Wet educatie en beroepsonderwijs;
- c. leerling: leerling als bedoeld in de Wet op het voortgezet onderwijs of deelnemer als bedoeld in de Wet educatie en beroepsonderwijs.

Artikel 2.14. Vakinhoudelijke bekwaamheid leraar en docent

1. Vakinhoudelijk bekwaam betekent dat de leraar of docent in ieder geval:

- a. de inhoud van zijn onderwijs beheerst;
- b. boven de leerstof staat;
- c. de leerstof zo kan samenstellen, kiezen of bewerken dat zijn leerlingen die kunnen leren;

- d. vanuit zijn vakinhoudelijke expertise verbanden kan leggen met het dagelijks leven, met werk en met wetenschap;
 - e. kan bijdragen aan de algemene vorming van zijn leerlingen;
 - f. zijn vakkennis en -kunde actueel houdt.
2. Om ten minste te voldoen aan het eerste lid:
- a. beheerst de leraar de leerstof qua kennis en vaardigheden waarvoor hij verantwoordelijk is en kent de theoretische en praktische achtergronden van zijn vak;
 - b. kan de leraar de leerstof op een begrijpelijke en aansprekende manier samenstellen, uitleggen en demonstreren hoe ermee gewerkt moet worden;
 - c. kent de leraar de relatie van de leerstof voor zijn vak met de kerndoelen, eindtermen en eindexamenprogramma's.
 - d. overziet de leraar de opbouw van het curriculum van zijn vak, de plaats van zijn vak in het curriculum van de opleiding en de doorlopende leerlijnen;
 - e. weet de leraar hoe zijn onderwijs voortbouwt op het voorgaande onderwijs en voorbereidt op vervolgonderwijs of de beroepspraktijk;
 - f. kent de leraar de samenhang tussen de verschillende verwante vakken, leergebieden en lesprogramma's;
 - g. kan de leraar vanuit zijn inhoudelijke expertise in samenwerking met zijn collega's en de omgeving van de school bijdragen aan de breedte, de samenhang en de actualiteit van het curriculum van zijn school of instelling;
 - h. heeft de leraar zich theoretisch en praktisch verdiept in de leerstof voor dat deel van het curriculum waarin hij werkt, namelijk één of meer van de verschillende leerwegen van het vmbo, het praktijkonderwijs of de onderbouw havo/vwo;
 - i. weet de leraar dat zijn leerlingen de leerstof op verschillende manieren kunnen opvatten, interpreteren en leren;
 - j. kan de leraar zijn onderwijs afstemmen op die verschillen tussen leerlingen;
 - k. kan de leraar zijn leerlingen duidelijk maken wat de relevantie is van de leerstof voor beroepspraktijk en vervolgonderwijs;
 - l. kan de leraar daarbij vanuit zijn vakinhoudelijke expertise verbanden leggen met het dagelijks leven, met werk en met wetenschap en zo bijdragen aan de algemene vorming van zijn leerlingen.
3. Het tweede lid is van overeenkomstige toepassing op de leraar of docent in het beroepsgerichte onderwijs, met dien verstande dat hij:
- a. in aanvulling op het tweede lid, onderdeel b: de leerstof ook richt op de beroepspraktijk en de verbinding van de theorie aan de (beroeps-)praktijk;
 - b. in aanvulling op het tweede lid, onderdeel c: actuele kennis heeft van beroepen in de branche of branches waarvoor hij opleidt en verband kan leggen tussen de leerstof en de kwalificatiedossiers van die branche of branches;
 - c. in aanvulling op het tweede lid, onder g: in staat is tot het onderhouden en benutten van contacten met het beroepenveld waarvoor hij opleidt;
 - d. in aanvulling op het tweede lid, onder h: zich theoretisch en praktisch verdiept in de leerstof van de verschillende typen en niveaus van de educatie en het beroepsonderwijs.

Artikel 2.15. Vakdidactische bekwaamheid leraar en docent

Vakdidactisch bekwaam betekent dat de leraar of docent:

- a. de vakinhoud leerbaar maakt voor zijn leerlingen, in afstemming met zijn collega's en passend bij het onderwijskundige beleid van zijn school of instelling;
- b. de vakinhoud weet te vertalen naar leerplannen of leertrajecten;
- c. de vertaling van de vakinhoud doet op een professionele, ontwikkelingsgerichte werkwijze, waarin in ieder geval de volgende handelingselementen herkenbaar zijn:
 - 1°. hij brengt een duidelijke relatie aan tussen de leerdoelen, het niveau en de kenmerken van zijn leerlingen, de vakinhoud en de inzet van de verschillende methodieken en middelen;
 - 2°. bij de uitvoering van zijn onderwijs volgt hij de ontwikkeling van zijn leerlingen;
 - 3°. hij toetst en analyseert regelmatig en adequaat of en hoe de leerdoelen gerealiseerd worden;
 - 4°. op basis van zijn analyse stelt hij zo nodig zijn onderwijs didactisch bij;

5°. hij laat zijn onderwijs met de tijd mee gaan.

Artikel 2.16 Vakdidactische bekwaamheid leraar en docent, kennis

1. De leraar of docent is vakdidactisch bekwaam wat betreft kennis, indien hij ten minste:

- a. kennis heeft van verschillende leer- en onderwijstheorieën die voor zijn onderwijspraktijk relevant zijn en die kan herkennen in het leren van zijn leerlingen.
- b. de verschillende methodes en criteria kent waarmee hij de bruikbaarheid van de methodes voor zijn leerlingen kan vaststellen;
- c. de verschillende manieren kent om binnen een methode te differentiëren en recht te doen aan verschillen tussen leerlingen;
- d. de methode kan aanvullen en verrijken;
- e. weet hoe een leerplan in elkaar zit en de criteria kent waaraan een goed leerplan moet voldoen ;
- f. kennis heeft van digitale leermaterialen en leermiddelen en de technische en pedagogisch didactische mogelijkheden en beperkingen daarvan kent;
- g. verschillende didactische leer- en werkvormen en de psychologische achtergrond daarvan kent;
- h. criteria kent waarmee de bruikbaarheid daarvan voor zijn leerlingen kan worden vastgesteld;
- i. verschillende doelen van evalueren en toetsen kent;
- j. verschillende, bij de doelen als bedoeld in onderdeel i, passende vormen van observeren, toetsen en examineren kent;
- k. toetsen kan ontwikkelen, toetsresultaten kan beoordelen, analyseren en interpreteren en de kwaliteit van toetsen en examens kan beoordelen;
- l. bruikbare en betrouwbare voortgangsinformatie kan verzamelen en analyseren en op grond daarvan zijn onderwijs waar nodig kan bijstellen;
- m. zich theoretisch en praktisch verdiept in de vakdidactiek ten behoeve van het type onderwijs en het deel van het curriculum waarin hij werkzaam is.

2. Voor het beroepsgerichte onderwijs houdt de kennis, bedoeld in:

- a. het eerste lid, onder a, onder andere in dat hij zich verdiept in de theoretische en praktische aspecten van leren op de werkplek;
- b. het eerste lid, onder m, in dat hij zich verdiept heeft in didactiek ten behoeve van beroepsgericht onderwijs, de vormgeving en begeleiding van het leren op de werkplek en op de samenwerking met het beroepenveld en met praktijkbegeleiders bij het begeleiden van dit leren.

Artikel 2.17. Vakdidactische bekwaamheid leraar en docent, kunde

De leraar of docent is vakdidactisch bekwaam wat betreft kunde, indien hij ten minste:

- a. onderwijs kan voorbereiden, wat betekent dat hij:
 - 1°. doelen kan stellen en leerstof kan selecteren en ordenen;
 - 2°. samenhangende lessen kan uitwerken met passende werkvormen, materialen en media, afgestemd op het niveau en de kenmerken van zijn leerlingen. In de context van het beroepsgerichte onderwijs houdt dit in dat hij onderwijs kan vormgeven gericht op de beroepspraktijk;
 - 3°. passende en betrouwbare toetsen kan kiezen, maken of samenstellen;
- b. onderwijs kan uitvoeren en het leren kan organiseren, wat betekent dat hij:
 - 1°. een adequaat klassenmanagement kan realiseren en leiding en begeleiding kan geven aan groepen leerlingen buiten de context van klas of les;
 - 2°. aan leerlingen de verwachtingen en leerdoelen duidelijk kan maken en leerlingen kan motiveren om deze te halen;
 - 3°. de leerstof aan zijn leerlingen begrijpelijk en aansprekend kan uitleggen, voordoen hoe ermee gewerkt moet worden en daarbij kan inspelen op de taalbeheersing en taalontwikkeling van zijn leerlingen;
 - 4°. doelmatig gebruik kan maken van beschikbare digitale leermaterialen en leermiddelen;

- 5°. de leerlingen met gerichte activiteiten de leerstof kan laten verwerken, daarbij variatie kan aanbrengen en bij instructie en verwerking een gerichte inzet van loopbaan oriëntatie en begeleiding, differentiëren naar niveau en kenmerken van zijn leerlingen;
- 6°. de leerling kan begeleiden bij die verwerking, stimulerende vragen kan stellen en opbouwende gerichte feedback kan geven op taak en aanpak;
- 7°. samenwerking, zelfwerkzaamheid en zelfstandigheid kan stimuleren.
- c. Onderwijs kan evalueren en ontwikkelen, wat betekent dat hij:
 - 1°. de voortgang kan volgen, de resultaten kan toetsen, analyseren en beoordelen;
 - 2°. feedback kan vragen van leerlingen en deze feedback tezamen met zijn eigen analyse van de voortgang kan gebruiken voor een gericht vervolg van het onderwijsleerproces;
 - 3°. leerproblemen kan signaleren en indien nodig met hulp van collega's oplossingen kan zoeken of doorverwijzen;
 - 4°. advies kan vragen aan collega's of andere deskundigen;
 - 5°. weet wanneer en hoe hij advies kan geven;
 - 6°. zijn didactische aanpak en handelen kan evalueren, analyseren, bijstellen en ontwikkelen;
 - 7°. kan bijdragen aan pedagogisch-didactische evaluaties in zijn school en deze in afstemming met zijn collega's kan gebruiken bij de onderwijsontwikkeling in zijn school;
 - 8°. de inhoud en de didactische aanpak van zijn onderwijs kan uitleggen en verantwoorden;
 - 9°. in staat is tot kritisch reflecteren op zijn eigen pedagogisch-didactisch handelen.

Artikel 2.18. Pedagogische bekwaamheid leraar en docent

- 1. Pedagogische bekwaamheid betekent dat de leraar of docent:
 - a. op een professionele, ontwikkelingsgerichte werkwijze en in samenwerking met zijn collega's een veilig, ondersteunend en stimulerend leerklimaat voor zijn leerlingen kan realiseren;
 - b. de ontwikkeling van zijn leerlingen in hun leren en gedrag en volgt en zijn handelen daarop afstemt;
 - c. bijdraagt aan de sociaal-emotionele en morele ontwikkeling van zijn leerlingen;
 - d. zijn pedagogisch handelen afstemt met zijn collega's en met anderen die voor de ontwikkeling van de leerling verantwoordelijk zijn;
 - e. bijdraagt aan de burgerschapsvorming en de ontwikkeling van de leerling tot een zelfstandige en verantwoordelijke volwassene. Voor het beroepsgerichte onderwijs gaat het tevens om de begeleiding van de leerling bij zijn oriëntatie op beroepen en het ontwikkelen van beroepsidentiteit;
 - f. zijn aanpak in het onderwijs in pedagogische zin blijft aanpassen van deze tijd.

Artikel 2.19. Pedagogische bekwaamheid leraar en docent, kennis

- De leraar of docent is pedagogisch bekwaam wat betreft kennis, indien hij ten minste:
- a. kennis heeft van ontwikkelingstheorieën en de gedragswetenschappelijke theorie die voor zijn onderwijspraktijk relevant zijn en die kennis kan betrekken op zijn pedagogisch handelen. Voor het beroepsgerichte onderwijs houdt dit onder andere in dat hij zich verdiept in de theoretische en praktische aspecten van het leren functioneren in een beroep en de ontwikkeling van beroepsidentiteit;
 - b. kennis heeft van agogische en pedagogische theorieën en methodieken, die voor zijn onderwijspraktijk relevant zijn en die kan betrekken op zijn pedagogisch handelen;
 - c. kennis heeft van veelvoorkomende ontwikkelingsproblemen, gedragsproblemen en gedragsstoornissen;
 - d. weet hoe hij zicht kan krijgen op de leefwereld van zijn leerlingen en hun sociaal-culturele achtergrond en weet hoe hij daarmee rekening kan houden in zijn onderwijs;
 - e. zich theoretisch en praktisch heeft verdiept in de pedagogiek van het type onderwijs en het deel van het curriculum waarin hij werkzaam is.

Artikel 2.20. Pedagogische bekwaamheid leraar en docent, kunde

De leraar of docent is pedagogisch bekwaam wat betreft kunde, indien hij ten minste:

- a. groepsprocessen kan sturen en begeleiden;
- b. vertrouwen kan wekken bij zijn leerlingen en een veilig pedagogisch klimaat kan scheppen;
- c. ruimte kan scheppen voor leren, inclusief het maken van vergissingen en fouten;
- d. verwachtingen duidelijk kan maken en eisen kan stellen aan leerlingen;
- e. het zelfvertrouwen van leerlingen kan stimuleren, hen kan aanmoedigen en motiveren;
- f. oog heeft voor de sociaal-emotionele en morele ontwikkeling van zijn leerlingen en doet daar recht aan. Voor het beroepsgerichte onderwijs gaat het tevens om de begeleiding van de leerling bij het ontwikkelen van beroepsidentiteit;
- g. ontwikkelingsproblemen, gedragsproblemen en gedragsstoornissen kan signaleren en indien nodig met hulp van collega's oplossingen kan zoeken of doorverwijzen;
- h. zijn onderwijs en zijn pedagogische omgang met zijn leerlingen kan uitleggen en verantwoorden;
- i. zijn pedagogisch handelen kan afstemmen met:
 - 1°. anderen die vanuit hun professionele verantwoordelijkheid bij de leerling betrokken zijn, zoals begeleiders van het leren op de werkplek; en
 - 2°. indien de leerling nog niet volwassen is: de ouders;
- j. in staat is tot kritische reflectie op zichzelf in de pedagogische relatie;
- k. zijn eigen grenzen kan bewaken.

PARAGRAAF 4. BEKWAAMHEIDSEISEN BOVENBOUW HAVO EN VWO (VOORBEREIDEND HOGER ONDERWIJS)

Artikel 2.21 Reikwijdte paragraaf 4

Deze paragraaf heeft betrekking op het voorbereidend hoger onderwijs, bedoeld in artikel 12, eerste lid, van de Wet op het voortgezet onderwijs.

Artikel 2.22. Begripsbepaling paragraaf 4

In deze paragraaf wordt verstaan onder:

- a. leraar: leraar als bedoeld in de Wet op het voortgezet onderwijs;
- b. leerling: leerling als bedoeld in de Wet op het voortgezet onderwijs.

Artikel 2.23. Vakinhoudelijke bekwaamheid leraar

1. Vakinhoudelijk bekwaam betekent dat de leraar in ieder geval:
 - a. de inhoud van zijn onderwijs beheerst;
 - b. boven de leerstof staat;
 - c. de leerstof zo kan samenstellen, kiezen of bewerken dat zijn leerlingen die kunnen leren;
 - d. vanuit zijn vakinhoudelijke expertise verbanden kan leggen met het dagelijks leven, met werk en met wetenschap;
 - e. kan bijdragen aan algemene vorming van zijn leerlingen;
 - f. zijn vakkennis en vakkunde actueel houdt.
2. Om ten minste te voldoen aan het eerste lid:
 - a. beheerst de leraar qua kennis en vaardigheden de leerstof waarvoor hij verantwoordelijk is en kent de theoretische achtergronden van zijn vak;
 - b. kan de leraar de leerstof op een begrijpelijke en aansprekende manier samenstellen, uitleggen en demonstreren hoe ermee gewerkt moet worden;
 - c. kent de leraar de relatie van de leerstof voor zijn vak met de eindtermen en eindexamenprogramma's;
 - d. heeft leraar kennis van de wetenschappelijke achtergronden van zijn vak en weet hij welke wetenschappelijke kennis en methoden van onderzoek gebruikt kunnen worden in zijn onderwijs;
 - e. overziet de leraar de opbouw van het curriculum van zijn vak, de plaats van zijn vak in het curriculum van de opleiding en de doorlopende leerlijnen;

- f. weet de leraar hoe zijn onderwijs voortbouwt op het voorgaande onderwijs en voorbereidt op het hoger beroepsonderwijs en universitair onderwijs;
- g. kent leraar de samenhang tussen de verschillende verwante vakken, leergebieden en lesprogramma's;
- h. kan de leraar vanuit zijn inhoudelijke expertise in samenwerking met zijn collega's en de omgeving van de school bijdragen aan de breedte, de samenhang en de actualiteit van het curriculum van zijn school;
- i. heeft de leraar zich theoretisch en praktisch verdiept in de leerstof voor dat deel van het curriculum waarin hij werkt;
- j. weet de leraar dat zijn leerlingen de leerstof op verschillende manieren kunnen opvatten, interpreteren en leren;
- k. kan de leraar zijn onderwijs afstemmen op die verschillen tussen leerlingen;
- l. kan de leraar zijn leerlingen duidelijk maken wat de relevantie is van de leerstof voor werk en vervolgonderwijs.

Artikel 2.24. Vakdidactische bekwaamheid leraar

1. Vakdidactisch bekwaam betekent dat de leraar:

- a. de vakinhoud leerbaar maakt voor zijn leerlingen, in afstemming met zijn collega's en passend bij het onderwijskundige beleid van zijn school;
- b. de vakinhoud weet te vertalen in leerplannen of leertrajecten;
- c. de vakinhoud vertaalt met een professionele, ontwikkelingsgerichte werkwijze, waarin de volgende handelingselementen herkenbaar zijn:
 - 1°. hij brengt een duidelijke relatie aan tussen de leerdoelen, het niveau en de kenmerken van zijn leerlingen, de vakinhoud en de inzet van de verschillende methodieken en middelen;
 - 2°. bij de uitvoering van zijn onderwijs volgt hij de ontwikkeling van zijn leerlingen;
 - 3°. hij toetst en analyseert regelmatig en adequaat of en hoe de leerdoelen gerealiseerd worden;
 - 4°. op basis van zijn analyse stelt hij zo nodig zijn onderwijs didactisch bij;
 - 5°. hij laat zijn onderwijs met de tijd mee gaan.

Artikel 2.25. Vakdidactische bekwaamheid leraar, kennis

De leraar is vakdidactisch bekwaam wat betreft kennis, indien hij ten minste:

- a. kennis heeft van verschillende leer- en onderwijstheorieën die voor zijn onderwijspraktijk relevant zijn en die kan herkennen in het leren van zijn leerlingen;
- b. verschillende methodes en criteria kent waarmee hij de bruikbaarheid ervan voor zijn leerlingen kan vaststellen;
- c. verschillende manieren kent om binnen een methode te differentiëren en recht te doen aan verschillen tussen leerlingen;
- d. de methode kan aanvullen en verrijken;
- e. kennis heeft van digitale leermaterialen en leermiddelen en de technische en pedagogisch-didactische mogelijkheden en beperkingen daarvan kent;
- f. verschillende didactische leer- en werkvormen en de psychologische achtergrond daarvan kent;
- g. de criteria kent waarmee de bruikbaarheid daarvan voor zijn leerlingen kan worden vastgesteld;
- h. de verschillende doelen van evalueren en toetsen kent;
- i. verschillende, bij de doelen als bedoeld in onderdeel h, passende vormen van observeren, toetsen en examineren kent;
- j. toetsen kan ontwikkelen, toetsresultaten kan beoordelen, analyseren en interpreteren en de kwaliteit van toetsen en examens kan beoordelen;
- k. bruikbare en betrouwbare voortgangsinformatie kan verzamelen en analyseren en op grond daarvan zijn onderwijs waar nodig bijstellen;
- l. zich theoretisch en praktisch heeft verdiept in de vakdidactiek ten behoeve van het type onderwijs en het deel van het curriculum waarin hij werkzaam is.

Artikel 2.26. Vakdidactische bekwaamheid leraar, kunde

De leraar is vakdidactisch bekwaam wat betreft kunde, indien hij:

a. onderwijs kan voorbereiden, wat betekent dat hij ten minste:

1°. doelen kan stellen, leerstof kan selecteren en ordenen;
2°. samenhangende lessen kan uitwerken met passende werkvormen, materialen en media, afgestemd op het niveau en de kenmerken van zijn leerlingen;

3°. passende en betrouwbare toetsen kan kiezen, maken of samenstellen;

b. onderwijs kan uitvoeren en het leren organiseren, wat betekent dat hij ten minste:

1°. een adequaat klassenmanagement kan realiseren en leiding en begeleiding kan geven aan groepen leerlingen buiten de context van klas of les;
2°. aan leerlingen de verwachtingen en leerdoelen duidelijk kan maken en leerlingen kan motiveren om deze te halen;

3°. de leerstof aan zijn leerlingen begrijpelijk en aansprekend kan uitleggen, kan voordoen hoe ermee gewerkt moet worden en daarbij kan inspelen op de taalbeheersing en taalontwikkeling van zijn leerlingen;

4°. doelmatig gebruik kan maken van beschikbare digitale leermaterialen en leermiddelen;

5°. de leerlingen met gerichte activiteiten de leerstof kan laten verwerken, daarbij variatie kan aanbrengen en bij instructie en verwerking kan differentiëren naar niveau en kenmerken van zijn leerlingen;

6°. de leerling kan begeleiden bij die verwerking, stimulerende vragen stellen en opbouwende gerichte feedback geven op taak en aanpak;

7°. samenwerking, zelfwerkzaamheid en zelfstandigheid kan stimuleren;

c. onderwijs kan evalueren en ontwikkelen, wat betekent dat hij ten minste:

1°. de voortgang kan volgen, de resultaten kan toetsen, analyseren en beoordelen;

2°. feedback kan vragen van leerlingen en deze feedback tezamen met zijn eigen analyse van de voortgang kan gebruiken voor een gericht vervolg van het onderwijsleerproces;

3°. leerproblemen kan signaleren en indien nodig met hulp van collega's oplossingen kan zoeken of doorverwijzen;

4°. advies kan vragen aan collega's of andere deskundigen;

5°. weet wanneer en hoe hij advies kan geven;

6°. gebruik kan maken van methodieken voor professionele consultatie en leren, zoals supervisie en intervisie;

7°. zijn didactische aanpak en handelen kan evalueren, analyseren, bijstellen en ontwikkelen;

8°. kan bijdragen aan pedagogisch-didactische evaluaties in zijn school en deze in afstemming met zijn collega's gebruiken bij de onderwijsontwikkeling in zijn school;

9°. de inhoud en de didactische aanpak van zijn onderwijs kan uitleggen en verantwoorden;

10°. in staat is tot kritisch kan reflecteren op zijn eigen pedagogisch-didactisch handelen.

Artikel 2.27. Pedagogische bekwaamheid leraar

1. Pedagogische bekwaamheid betekent dat de leraar:

a. op een professionele, ontwikkelingsgerichte werkwijze en in samenwerking met zijn collega's een veilig, ondersteunend en stimulerend leerklimaat voor zijn leerlingen kan realiseren;

b. hij de ontwikkeling van zijn leerlingen in hun leren en gedrag volgt en daarop zijn handelen afstemt;

c. bijdraagt aan de sociaal-emotionele en morele ontwikkeling van zijn leerlingen;

d. zijn pedagogisch handelen kan afstemmen met zijn collega's en met anderen die voor de ontwikkeling van de leerling verantwoordelijk zijn.

e. bijdraagt aan de burgerschapsvorming en de ontwikkeling van de leerling tot een zelfstandige en verantwoordelijke volwassene;

f. in pedagogische zin blijft aanpassen aan de tijd.

Artikel 2.28. Pedagogische bekwaamheid leraar, kennis

De leraar is pedagogisch bekwaam wat betreft kennis, indien hij ten minste:

- a. kennis heeft van ontwikkelingstheorieën en de gedragswetenschappelijke theorie die voor zijn onderwijspraktijk relevant zijn en die kennis kan betrekken op zijn pedagogisch handelen;
- b. kennis heeft van agogische en pedagogische theorieën en methodieken, die voor zijn onderwijspraktijk relevant zijn en kan die betrekken op zijn pedagogisch handelen;
- c. kennis heeft van veelvoorkomende ontwikkelingsproblemen, gedragsproblemen en gedragsstoornissen;
- d. weet hoe hij zicht kan krijgen op de leefwereld van zijn leerlingen en hun sociaal-culturele achtergrond en weet hoe hij daarmee rekening kan houden in zijn onderwijs;
- e. zich theoretisch en praktisch heeft verdiept in de pedagogiek van het type onderwijs en het deel van het curriculum waarin hij werkzaam is.

Artikel 2.29. Pedagogische bekwaamheid leraar, kunde

De leraar is pedagogisch bekwaam wat betreft kunde, indien hij ten minste:

- a. groepsprocessen kan sturen en begeleiden;
- b. vertrouwen kan wekken bij zijn leerlingen en een veilig pedagogisch klimaat scheppen;
- c. ruimte kan scheppen voor leren, inclusief het maken van vergissingen en fouten;
- d. verwachtingen duidelijk kan maken en eisen kan stellen aan leerlingen;
- e. het zelfvertrouwen van leerlingen kan stimuleren, hen kan aanmoedigen en motiveren;
- f. oog heeft voor de sociaal-emotionele en morele ontwikkeling van zijn leerlingen en daar recht aan doet;
- g. ontwikkelingsproblemen, gedragsproblemen en gedragsstoornissen kan signaleren en indien nodig met hulp van collega's oplossingen kan zoeken of doorverwijzen;
- h. zijn onderwijs en zijn pedagogische omgang met zijn leerlingen kan uitleggen en verantwoorden;
- i. zijn pedagogisch handelen kan afstemmen met ouders en anderen die vanuit hun professionele verantwoordelijkheid bij de leerling betrokken zijn;
- j. in staat is tot kritische reflectie op zichzelf in de pedagogische relatie;
- k. zijn eigen grenzen kan bewaken.

ARTIKEL II. Wijziging Besluit bekwaamheidseisen onderwijspersoneel BES

Het Besluit bekwaamheidseisen onderwijspersoneel BES wordt als volgt gewijzigd:

A

Artikel 1.2 vervalt.

B

Hoofdstuk 2. Bekwaamheidseisen leraren en docenten, komt te luiden:

HOOFDSTUK 2. BEKWAAMHEIDSEISEN LERAREN EN DOCENTEN

PARAGAAF 1. ALGEMENE BEPALINGEN

Artikel 2.1. Drie bekwaamheden

1. De bekwaamheid tot het geven van onderwijs omvat de volgende bekwaamheden:

- a. de vakinhoudelijke bekwaamheid;
- b. de vakdidactische bekwaamheid; en
- c. de pedagogische bekwaamheid.

2. Met de kennis en kunde ten aanzien van de bekwaamheden, genoemd in het eerste lid, toont de leraar of docent aan dat hij zijn werk als leraar en als deelnemer aan de

professionele onderwijsgemeenschap die hij samen met zijn collega's vormt, kan verrichten op een professioneel doelmatige en verantwoorde wijze.

Artikel 2.2. Reikwijdte leraren of docenten godsdienstonderwijs of levensbeschouwelijk vormingsonderwijs

In afwijking van artikel 2.1 omvat de bekwaamheid tot het geven van onderwijs voor leraren of docenten godsdienstonderwijs of levensbeschouwelijk vormingsonderwijs niet de vakinhoudelijke bekwaamheid.

PARAGRAAF 2. BEKWAAMHEIDSEISEN PRIMAIR ONDERWIJS EN PRAKTIJKONDERWIJS

Artikel 2.3. Reikwijdte paragraaf 2

1. Deze paragraaf heeft, onverminderd het tweede lid, betrekking op:
 - a. het basisonderwijs, bedoeld in de Wet primair onderwijs BES; en
 - b. het praktijkonderwijs, bedoeld in de Wet voortgezet onderwijs BES.
2. Deze paragraaf omvat zintuigelijke en lichamelijke oefening in het primair onderwijs uitsluitend:
 - a. voor het onderwijs in de groepen 1 en 2 van het basisonderwijs; en
 - b. voor het speciaal onderwijs in de groepen van leerlingen tot 7 jaar.

Artikel 2.4. Begripsbepaling paragraaf 2

In deze paragraaf wordt verstaan onder:

- a. leraar: leraar als bedoeld in de Wet primair onderwijs BES en voor zover het betreft het praktijkonderwijs: de Wet voortgezet onderwijs BES;
- b. primair onderwijs: onderwijs als bedoeld in de Wet primair onderwijs BES.

Artikel 2.5. Vakinhoudelijke bekwaamheid leraar

1. Vakinhoudelijk bekwaam betekent dat de leraar in ieder geval:
 - a. de inhoud van zijn onderwijs beheerst;
 - b. boven de leerstof staat;
 - c. de leerstof zo kan samenstellen, kiezen of bewerken dat zijn leerlingen die kunnen leren;
 - d. vanuit zijn vakinhoudelijke expertise verbanden kan leggen met het dagelijks leven, met werk en met wetenschap;
 - e. kan bijdragen aan de algemene vorming van zijn leerlingen;
 - f. zijn vakkennis en vakkunde actueel houdt.
2. Om ten minste te voldoen aan het eerste lid:
 - a. beheerst de leraar de leerstof qua kennis en vaardigheden van het onderwijs waarvoor de leraar bevoegd is, gericht op het behalen van de kerndoelen van het primair onderwijs en kent hij de theoretische achtergronden daarvan;
 - b. kan de leraar de leerstof op een begrijpelijke en aansprekende manier uitleggen en demonstreren hoe ermee gewerkt wordt;
 - c. heeft de leraar een grondige beheersing van taal en rekenen;
 - d. heeft de leraar zich theoretisch en praktisch verdiept in ten minste één ander leergebied of een deel ervan;
 - e. heeft de leraar zich theoretisch en praktisch verdiept in de leerstof voor dat deel van de leerjaren waarin hij werkt, of een andere geclusterde indeling van leerjaren die binnen een bepaald type school gebruikelijk is.
 - f. overziet de leraar de opbouw van het curriculum en de doorlopende leerlijnen;
 - g. weet de leraar hoe zijn onderwijs voortbouwt op het voorgaande onderwijs en voorbereidt op het vervolgonderwijs;
 - h. kent de leraar de samenhang tussen de verschillende vakken in het curriculum;
 - i. weet de leraar dat zijn leerlingen de leerstof op verschillende manieren kunnen opvatten, interpreteren en leren;
 - j. kan de leraar zijn onderwijs afstemmen op de verschillen tussen leerlingen;

k. kan de leraar zijn leerlingen duidelijk maken wat de relevantie is van de leerstof voor het dagelijkse leven en voor het vervolgonderwijs.

Artikel 2.6. Vakdidactische bekwaamheid leraar

Vakdidactisch bekwaam betekent dat de leraar:

- a. de vakinhoud leerbaar maakt voor zijn leerlingen, in afstemming met zijn collega's en passend bij het onderwijskundige beleid van zijn school;
- b. de vakinhoud weet te vertalen in leerplannen of leertrajecten;
- c. de vertaling van de vakinhoud doet met een professionele, ontwikkelingsgerichte werkwijze, waarin in ieder geval de volgende handelingselementen herkenbaar zijn:
 - 1°. hij brengt een duidelijke relatie aan tussen de leerdoelen, het niveau en de kenmerken van zijn leerlingen, de vakinhoud en de inzet van de verschillende methodieken en middelen;
 - 2°. bij de uitvoering van zijn onderwijs volgt hij de ontwikkeling van zijn leerlingen;
 - 3°. hij toetst en analyseert regelmatig en adequaat of en hoe de leerdoelen gerealiseerd worden;
 - 4°. hij stelt op basis van zijn analyse zo nodig zijn onderwijs didactisch bij;
 - 5°. hij laat zijn onderwijs met de tijd mee gaan.

Artikel 2.7. Vakdidactische bekwaamheid leraar, kennis

De leraar is vakdidactisch bekwaam wat betreft kennis indien hij ten minste:

- a. kennis heeft van verschillende leer- en onderwijstheorieën die voor zijn onderwijspraktijk relevant zijn en hij die kan herkennen in het leren van zijn leerlingen;
- b. verschillende methodes en criteria kent waarmee hij de bruikbaarheid ervan voor zijn leerlingen kan vaststellen;
- c. verschillende manieren kent om binnen een methode te differentiëren en recht te doen aan verschillen tussen leerlingen;
- d. de methode kan aanvullen en verrijken;
- e. weet hoe een leerplan in elkaar zit en de criteria kent waaraan een goed leerplan moet voldoen;
- f. kennis heeft van digitale leermaterialen en leermiddelen en de technische en pedagogisch-didactische mogelijkheden en beperkingen daarvan kent;
- g. de verschillende didactische leer- en werkvormen en de psychologische achtergrond daarvan kent;
- h. de criteria kent waarmee de bruikbaarheid daarvan voor zijn leerlingen kan worden vastgesteld;
- i. verschillende doelen van evalueren en toetsen kent;
- j. verschillende, bij de doelen als bedoeld in onderdeel i, passende vormen van observeren, toetsen en examineren kent;
- k. toetsen kan ontwikkelen, toets resultaten kan beoordelen, analyseren en interpreteren en de kwaliteit van toetsen en examens kan beoordelen;
- l. bruikbare en betrouwbare voortgangsinformatie kan verzamelen en analyseren en op grond daarvan zijn onderwijs waar nodig kan bijstellen;
- m. zich theoretisch en praktisch heeft verdiept in de vakdidactiek ten behoeve van het type onderwijs en het deel van het curriculum waarin hij werkzaam is.

Artikel 2.8. Vakdidactische bekwaamheid leraar, kunde

De leraar is vakdidactisch bekwaam wat betreft kunde, indien hij ten minste:

- a. onderwijs kan voorbereiden, wat betekent dat hij:
 - 1°. doelen kan stellen, leerstof kan selecteren en ordenen;
 - 2°. samenhangende lessen kan uitwerken met passende werkvormen, materialen en media, afgestemd op het niveau en de kenmerken van zijn leerlingen;
 - 3°. passende en betrouwbare toetsen kan kiezen, maken of samenstellen;
- b. onderwijs kan uitvoeren en het leren kan organiseren, wat betekent dat hij:
 - 1°. een adequaat klassenmanagement kan realiseren;
 - 2°. aan leerlingen de verwachtingen en leerdoelen duidelijk kan maken en leerlingen kan motiveren om deze te halen;

- 3°. de leerstof aan zijn leerlingen begrijpelijk en aansprekend kan uitleggen, voordoen hoe ermee gewerkt moet worden en daarbij inspelen op de taalbeheersing en taalontwikkeling van zijn leerlingen;
- 4°. doelmatig gebruik kan maken van beschikbare digitale leermaterialen en leermiddelen;
- 5°. de leerlingen met gerichte activiteiten de leerstof kan laten verwerken, daarbij variatie aanbrengen en bij instructie en verwerking differentiëren naar niveau en kenmerken van zijn leerlingen;
- 6°. de leerling kan begeleiden bij die verwerking, stimulerende vragen stellen en opbouwende gerichte feedback geven op taak en aanpak;
- 7°. samenwerking, zelfwerkzaamheid en zelfstandigheid stimuleren;
- c. onderwijs kan evalueren en ontwikkelen, wat betekent dat hij:
 - 1°. de voortgang kan volgen, de resultaten kan toetsen, analyseren en beoordelen;
 - 2°. feedback kan vragen van leerlingen en deze feedback tezamen met zijn eigen analyse van de voortgang kan gebruiken voor een gericht vervolg van het onderwijsleerproces;
 - 3°. leerproblemen kan signaleren en indien nodig met hulp van collega's oplossingen kan zoeken of doorverwijzen;
 - 4°. advies kan vragen aan collega's of andere deskundigen;
 - 5°. weet wanneer en hoe hij advies kan geven;
 - 6°. hierbij gebruik kan maken van methodieken voor professionele consultatie en leren, zoals supervisie en intervisie;
 - 7°. zijn didactische aanpak en handelen kan evalueren, analyseren, bijstellen en ontwikkelen;
 - 8°. kan bijdragen aan pedagogisch-didactische evaluaties in zijn school en deze in afstemming met zijn collega's kan gebruiken bij de onderwijsontwikkeling in zijn school;
 - 9°. de inhoud en de didactische aanpak van zijn onderwijs kan uitleggen en verantwoorden;
 - 10°. in staat is tot kritische reflectie op zijn eigen pedagogisch-didactisch handelen.

Artikel 2.9. Pedagogische bekwaamheid leraar

Pedagogische bekwaamheid betekent dat de leraar:

- a. met een professionele, ontwikkelingsgerichte werkwijze en in samenwerking met zijn collega's een veilig, ondersteunend en stimulerend leerklimaat voor zijn leerlingen kan realiseren;
- b. de ontwikkeling van zijn leerlingen volgt in hun leren en gedrag en daarop zijn handelen afstemt;
- c. bijdraagt aan de sociaal-emotionele en morele ontwikkeling van zijn leerlingen;
- d. zijn pedagogisch handelen kan afstemmen met zijn collega's en met anderen die voor de ontwikkeling van de leerling verantwoordelijk zijn;
- e. bijdraagt aan de burgerschapsvorming en de ontwikkeling van de leerling tot een zelfstandige en verantwoordelijke volwassene;
- f. zijn aanpak in het onderwijs in pedagogische zin blijft aanpassen aan de tijd.

Artikel 2.10. Pedagogische bekwaamheid leraar, kennis

De leraar is pedagogisch bekwaam wat betreft kennis, indien hij ten minste:

- a. kennis heeft van ontwikkelingstheorieën en de gedragswetenschappelijke theorie die voor zijn onderwijspraktijk relevant zijn en die kennis kan betrekken op zijn pedagogisch handelen;
- b. kennis heeft van agogische en pedagogische theorieën en methodieken, die voor zijn onderwijspraktijk relevant zijn en die kan betrekken op zijn pedagogisch handelen;
- c. kennis heeft van veelvoorkomende ontwikkelingsproblemen, gedragsproblemen en gedragsstoornissen;
- d. weet hoe hij zicht kan krijgen op de leefwereld van zijn leerlingen en hun sociaal-culturele achtergrond en weet hoe hij daarmee rekening kan houden in zijn onderwijs;
- e. zich theoretisch en praktisch heeft verdiept in de pedagogiek van het type onderwijs en het deel van het curriculum waarin hij werkzaam is.

Artikel 2.11. Pedagogische bekwaamheid leraar, kunde

De leraar is pedagogisch bekwaam wat betreft kunde, indien hij ten minste:

- a. groepsprocessen kan sturen en begeleiden;
- b. vertrouwen kan wekken bij zijn leerlingen en een veilig pedagogisch klimaat scheppen;
- c. ruimte kan scheppen voor leren, inclusief het maken van vergissingen en fouten;
- d. verwachtingen duidelijk kan maken en eisen stellen aan leerlingen;
- e. het zelfvertrouwen van leerlingen kan stimuleren, hen kan aanmoedigen en motiveren;
- f. oog heeft voor de sociaal-emotionele en morele ontwikkeling van zijn leerlingen en daar recht aan doet;
- h. ontwikkelingsproblemen, gedragsproblemen en gedragsstoornissen kan signaleren en indien nodig met hulp van collega's oplossingen zoeken of doorverwijzen;
- i. zijn onderwijs en zijn pedagogische omgang met zijn leerlingen kan uitleggen en verantwoorden;
- j. zijn pedagogisch handelen kan afstemmen met ouders en anderen die vanuit hun professionele verantwoordelijkheid bij de leerling betrokken zijn;
- k. in staat is tot kritische reflectie op zichzelf in de pedagogische relatie;
- l. zijn eigen grenzen kan bewaken.

PARAGRAAF 3. BEKWAAMHEIDSEISEN VMBO, ONDERBOUW HAVO EN VWO, PRAKTIJKONDERWIJS EN EDUCATIE EN BEROEPSONDERWIJS**Artikel 2.12. Reikwijdte paragraaf 3**

Deze paragraaf heeft betrekking op:

- a. het voorbereidend beroepsonderwijs, het middelbaar algemeen voortgezet onderwijs, de eerste drie leerjaren van het hoger algemeen voortgezet onderwijs en van het voorbereidend wetenschappelijk onderwijs, en het praktijkonderwijs, bedoeld in de Wet voortgezet onderwijs BES;
- b. de educatie en het beroepsonderwijs, bedoeld in de Wet educatie en beroepsonderwijs BES.

Artikel 2.13. Begripsbepalingen paragraaf 3

In deze paragraaf wordt verstaan onder:

- a. leraar: leraar als bedoeld in de Wet voortgezet onderwijs BES;
- b. docent: docent als bedoeld in de Wet educatie en beroepsonderwijs BES;
- c. leerling: leerling als bedoeld in de Wet voortgezet onderwijs BES of deelnemer als bedoeld in de Wet educatie en beroepsonderwijs BES.

Artikel 2.14. Vakinhoudelijke bekwaamheid leraar en docent

1. Vakinhoudelijk bekwaam betekent dat de leraar of docent in ieder geval:

- a. de inhoud van zijn onderwijs beheerst;
- b. boven de leerstof staat;
- c. de leerstof zo kan samenstellen, kiezen of bewerken dat zijn leerlingen die kunnen leren;
- d. vanuit zijn vakinhoudelijke expertise verbanden kan leggen met het dagelijks leven, met werk en met wetenschap;
- e. kan bijdragen aan de algemene vorming van zijn leerlingen;
- f. zijn vakkennis en -kunde actueel houdt.

2. Om ten minste te voldoen aan het eerste lid:

- a. beheerst de leraar de leerstof qua kennis en vaardigheden waarvoor hij verantwoordelijk is en kent de theoretische en praktische achtergronden van zijn vak;
- b. kan de leraar de leerstof op een begrijpelijke en aansprekende manier samenstellen, uitleggen en demonstreren hoe ermee gewerkt moet worden;
- c. kent de leraar de relatie van de leerstof voor zijn vak met de kerndoelen, eindtermen en eindexamenprogramma's;

- d. overziet de leraar de opbouw van het curriculum van zijn vak, de plaats van zijn vak in het curriculum van de opleiding en de doorlopende leerlijnen;
 - e. weet de leraar hoe zijn onderwijs voortbouwt op het voorgaande onderwijs en voorbereidt op vervolgonderwijs of de beroepspraktijk;
 - f. kent de leraar de samenhang tussen de verschillende verwante vakken, leergebieden en lesprogramma's;
 - g. kan de leraar vanuit zijn inhoudelijke expertise in samenwerking met zijn collega's en de omgeving van de school bijdragen aan de breedte, de samenhang en de actualiteit van het curriculum van zijn school of instelling;
 - h. heeft de leraar zich theoretisch en praktisch verdiept in de leerstof voor dat deel van het curriculum waarin hij werkt, namelijk één of meer van de verschillende leerwegen van het vmbo, het praktijkonderwijs of de onderbouw havo/vwo;
 - i. weet de leraar dat zijn leerlingen de leerstof op verschillende manieren kunnen opvatten, interpreteren en leren;
 - j. kan de leraar zijn onderwijs afstemmen op die verschillen tussen leerlingen;
 - k. kan de leraar zijn leerlingen duidelijk maken wat de relevantie is van de leerstof voor beroepspraktijk en vervolgonderwijs;
 - l. kan de leraar daarbij vanuit zijn vakinhoudelijke expertise verbanden leggen met het dagelijks leven, met werk en met wetenschap en zo bijdragen aan de algemene vorming van zijn leerlingen.
3. Het tweede lid is van overeenkomstige toepassing op de leraar of docent in het beroepsgerichte onderwijs, met dien verstande dat hij:
- a. in aanvulling op het tweede lid, onderdeel b: de leerstof ook richt op de beroepspraktijk en de verbinding van de theorie aan de (beroeps-)praktijk;
 - b. in aanvulling op het tweede lid, onderdeel c: actuele kennis heeft van beroepen in de branche of branches waarvoor hij opleidt en verband kan leggen tussen de leerstof en de kwalificatiedossiers van die branche of branches;
 - c. in aanvulling op het tweede lid, onder g: in staat is tot het onderhouden en benutten van contacten met het beroepenveld waarvoor hij opleidt;
 - d. in aanvulling op het tweede lid, onder h: zich theoretisch en praktisch verdiept in de leerstof van de verschillende typen en niveaus van de educatie en het beroepsonderwijs.

Artikel 2.15. Vakdidactische bekwaamheid leraar en docent

Vakdidactisch bekwaam betekent dat de leraar of docent:

- a. de vakinhoud leerbaar maakt voor zijn leerlingen, in afstemming met zijn collega's en passend bij het onderwijskundige beleid van zijn school of instelling;
- b. de vakinhoud weet te vertalen naar leerplannen of leertrajecten;
- c. de vertaling van de vakinhoud doet op een professionele, ontwikkelingsgerichte werkwijze, waarin in ieder geval de volgende handelingselementen herkenbaar zijn:
 - 1°. hij brengt een duidelijke relatie aan tussen de leerdoelen, het niveau en de kenmerken van zijn leerlingen, de vakinhoud en de inzet van de verschillende methodieken en middelen;
 - 2°. bij de uitvoering van zijn onderwijs volgt hij de ontwikkeling van zijn leerlingen;
 - 3°. hij toetst en analyseert regelmatig en adequaat of en hoe de leerdoelen gerealiseerd worden;
 - 4°. op basis van zijn analyse stelt hij zo nodig zijn onderwijs didactisch bij;
 - 5°. hij laat zijn onderwijs met de tijd mee gaan.

Artikel 2.16. Vakdidactische bekwaamheid leraar en docent, kennis

1. De leraar of docent is vakdidactisch bekwaam wat betreft kennis, indien hij ten minste:
- a. kennis heeft van verschillende leer- en onderwijstheorieën die voor zijn onderwijspraktijk relevant zijn en die kan herkennen in het leren van zijn leerlingen.
 - b. de verschillende methodes en criteria kent waarmee hij de bruikbaarheid van de methodes voor zijn leerlingen kan vaststellen;
 - c. de verschillende manieren kent om binnen een methode te differentiëren en recht te doen aan verschillen tussen leerlingen;

- d. de methode kan aanvullen en verrijken;
 - e. weet hoe een leerplan in elkaar zit en de criteria kent waaraan een goed leerplan moet voldoen;
 - f. kennis heeft van digitale leermaterialen en leermiddelen en de technische en pedagogisch didactische mogelijkheden en beperkingen daarvan kent;
 - g. verschillende didactische leer- en werkvormen en de psychologische achtergrond daarvan kent;
 - h. criteria kent waarmee de bruikbaarheid daarvan voor zijn leerlingen kan worden vastgesteld;
 - i. verschillende doelen van evalueren en toetsen kent;
 - j. verschillende, bij de doelen als bedoeld in onderdeel i, passende vormen van observeren, toetsen en examineren kent;
 - k. toetsen kan ontwikkelen, toetsresultaten kan beoordelen, analyseren en interpreteren en de kwaliteit van toetsen en examens kan beoordelen;
 - l. bruikbare en betrouwbare voortgangsinformatie kan verzamelen en analyseren en op grond daarvan zijn onderwijs waar nodig kan bijstellen;
 - m. zich theoretisch en praktisch verdiept in de vakdidactiek ten behoeve van het type onderwijs en het deel van het curriculum waarin hij werkzaam is.
2. Voor het beroepsgerichte onderwijs houdt de kennis, bedoeld in:
- a. het eerste lid, onder a, onder andere in dat hij zich verdiept in de theoretische en praktische aspecten van leren op de werkplek;
 - b. het eerste lid, onder m, in dat hij zich verdiept heeft in didactiek ten behoeve van beroepsgericht onderwijs, de vormgeving en begeleiding van het leren op de werkplek en op de samenwerking met het beroepenveld en met praktijkbegeleiders bij het begeleiden van dit leren.

Artikel 2.17. Vakdidactische bekwaamheid leraar en docent, kunde

De leraar of docent is vakdidactisch bekwaam wat betreft kunde, indien hij ten minste:

- a. onderwijs kan voorbereiden, wat betekent dat hij:
 - 1°. doelen kan stellen en leerstof kan selecteren en ordenen;
 - 2°. samenhangende lessen kan uitwerken met passende werkvormen, materialen en media, afgestemd op het niveau en de kenmerken van zijn leerlingen. In de context van het beroepsgerichte onderwijs houdt dit in dat hij onderwijs kan vormgeven gericht op de beroepspraktijk;
 - 3°. passende en betrouwbare toetsen kan kiezen, maken of samenstellen;
- b. onderwijs kan uitvoeren en het leren kan organiseren, wat betekent dat hij:
 - 1°. een adequaat klassenmanagement kan realiseren en leiding en begeleiding kan geven aan groepen leerlingen buiten de context van klas of les;
 - 2°. aan leerlingen de verwachtingen en leerdoelen duidelijk kan maken en leerlingen kan motiveren om deze te halen;
 - 3°. de leerstof aan zijn leerlingen begrijpelijk en aansprekend kan uitleggen, voordoen hoe ermee gewerkt moet worden en daarbij kan inspelen op de taalbeheersing en taalontwikkeling van zijn leerlingen;
 - 4°. doelmatig gebruik kan maken van beschikbare digitale leermaterialen en leermiddelen;
 - 5°. de leerlingen met gerichte activiteiten de leerstof kan laten verwerken, daarbij variatie kan aanbrengen en bij instructie en verwerking en een gerichte inzet van loopbaan oriëntatie en begeleiding, differentiëren naar niveau en kenmerken van zijn leerlingen;
 - 6°. de leerling kan begeleiden bij die verwerking, stimulerende vragen kan stellen en opbouwende gerichte feedback kan geven op taak en aanpak;
 - 7°. samenwerking, zelfwerkzaamheid en zelfstandigheid kan stimuleren.
- c. Onderwijs kan evalueren en ontwikkelen, wat betekent dat hij:
 - 1°. de voortgang kan volgen, de resultaten kan toetsen, analyseren en beoordelen;

- 2°. feedback kan vragen van leerlingen en deze feedback tezamen met zijn eigen analyse van de voortgang kan gebruiken voor een gericht vervolg van het onderwijsleerproces;
- 3°. leerproblemen kan signaleren en indien nodig met hulp van collega's oplossingen kan zoeken of doorverwijzen;
- 4°. advies kan vragen aan collega's of andere deskundigen;
- 5°. weet wanneer en hoe hij advies kan geven.
- 6°. zijn didactische aanpak en handelen kan evalueren, analyseren, bijstellen en ontwikkelen;
- 7°. kan bijdragen aan pedagogisch-didactische evaluaties in zijn school en deze in afstemming met zijn collega's kan gebruiken bij de onderwijsontwikkeling in zijn school;
- 8°. de inhoud en de didactische aanpak van zijn onderwijs kan uitleggen en verantwoorden;
- 9°. in staat is tot kritisch reflecteren op zijn eigen pedagogisch-didactisch handelen.

Artikel 2.18. Pedagogische bekwaamheid leraar en docent

- 1. Pedagogische bekwaamheid betekent dat de leraar of docent:
 - a. op een professionele, ontwikkelingsgerichte werkwijze en in samenwerking met zijn collega's een veilig, ondersteunend en stimulerend leerklimaat voor zijn leerlingen kan realiseren;
 - b. de ontwikkeling van zijn leerlingen in hun leren en gedrag en volgt en zijn handelen daarop afstemt;
 - c. bijdraagt aan de sociaal-emotionele en morele ontwikkeling van zijn leerlingen;
 - d. zijn pedagogisch handelen afstemt met zijn collega's en met anderen die voor de ontwikkeling van de leerling verantwoordelijk zijn;
 - e. bijdraagt aan de burgerschapsvorming en de ontwikkeling van de leerling tot een zelfstandige en verantwoordelijke volwassene. Voor het beroepsgerichte onderwijs gaat het tevens om de begeleiding van de leerling bij zijn oriëntatie op beroepen en het ontwikkelen van beroepsidentiteit;
 - f. zijn aanpak in het onderwijs in pedagogische zin blijft aanpassen van deze tijd.

Artikel 2.19. Pedagogische bekwaamheid leraar en docent, kennis

- De leraar of docent is pedagogisch bekwaam wat betreft kennis indien hij ten minste:
 - a. kennis heeft van ontwikkelingstheorieën en de gedragswetenschappelijke theorie die voor zijn onderwijspraktijk relevant zijn en die kennis kan betrekken op zijn pedagogisch handelen. Voor het beroepsgerichte onderwijs houdt dit onder andere in dat hij zich verdiept in de theoretische en praktische aspecten van het leren functioneren in een beroep en de ontwikkeling van beroepsidentiteit;
 - b. kennis heeft van agogische en pedagogische theorieën en methodieken, die voor zijn onderwijspraktijk relevant zijn en die kan betrekken op zijn pedagogisch handelen;
 - c. kennis heeft van veelvoorkomende ontwikkelingsproblemen, gedragsproblemen en gedragsstoornissen;
 - d. weet hoe hij zicht kan krijgen op de leefwereld van zijn leerlingen en hun sociaal-culturele achtergrond en weet hoe hij daarmee rekening kan houden in zijn onderwijs;
 - e. zich theoretisch en praktisch heeft verdiept in de pedagogiek van het type onderwijs en het deel van het curriculum waarin hij werkzaam is.

Artikel 2.20. Pedagogische bekwaamheid leraar en docent, kunde

- De leraar of docent is pedagogisch bekwaam wat betreft kunde indien hij ten minste:
 - a. groepsprocessen kan sturen en begeleiden;
 - b. vertrouwen kan wekken bij zijn leerlingen en een veilig pedagogisch klimaat kan scheppen;
 - c. ruimte kan scheppen voor leren, inclusief het maken van vergissingen en fouten;
 - d. verwachtingen duidelijk kan maken en eisen kan stellen aan leerlingen;
 - e. het zelfvertrouwen van leerlingen kan stimuleren, hen kan aanmoedigen en motiveren;

- f. oog heeft voor de sociaal-emotionele en morele ontwikkeling van zijn leerlingen en doet daar recht aan. Voor het beroepsgerichte onderwijs gaat het tevens om de begeleiding van de leerling bij het ontwikkelen van beroepsidentiteit;
- g. ontwikkelingsproblemen, gedragsproblemen en gedragsstoornissen kan signaleren en indien nodig met hulp van collega's oplossingen kan zoeken of doorverwijzen;
- h. zijn onderwijs en zijn pedagogische omgang met zijn leerlingen kan uitleggen en verantwoorden;
- i. zijn pedagogisch handelen kan afstemmen met:
 - 1°. anderen die vanuit hun professionele verantwoordelijkheid bij de leerling betrokken zijn, zoals begeleiders van het leren op de werkplek; en
 - 2°. indien de leerling nog niet volwassen is: de ouders;
- j. in staat is tot kritische reflectie op zichzelf in de pedagogische relatie;
- k. zijn eigen grenzen kan stellen.

PARAGRAAF 4. BEKWAAMHEIDSEISEN BOVENBOUW HAVO EN VWO (VOORBEREIDEND HOGER ONDERWIJS)

Artikel 2.21 Reikwijdte paragraaf 4

Deze paragraaf heeft betrekking op het voorbereidend hoger onderwijs, bedoeld in artikel 13, eerste lid, van de Wet voortgezet onderwijs BES.

Artikel 2.22. Begripsbepaling paragraaf 4

In deze paragraaf wordt verstaan onder:

- a. leraar: leraar als bedoeld in de Wet voortgezet onderwijs BES;
- b. leerling: leerling als bedoeld in de Wet voortgezet onderwijs BES.

Artikel 2.23. Vakinhoudelijke bekwaamheid leraar

1. Vakinhoudelijk bekwaam betekent dat de leraar in ieder geval:
 - a. de inhoud van zijn onderwijs beheerst;
 - b. boven de leerstof staat;
 - c. de leerstof zo kan samenstellen, kiezen of bewerken dat zijn leerlingen die kunnen leren;
 - d. vanuit zijn vakinhoudelijke expertise verbanden kan leggen met het dagelijks leven, met werk en met wetenschap;
 - e. kan bijdragen aan algemene vorming van zijn leerlingen;
 - f. zijn vakkennis en -kunde actueel houdt.
2. Om ten minste te voldoen aan het eerste lid:
 - a. beheerst de leraar qua kennis en vaardigheden de leerstof waarvoor hij verantwoordelijk is en kent de theoretische achtergronden van zijn vak;
 - b. kan de leraar de leerstof op een begrijpelijke en aansprekende manier samenstellen, uitleggen en demonstreren hoe ermee gewerkt moet worden;
 - c. kent de leraar de relatie van de leerstof voor zijn vak met de eindtermen en eindexamenprogramma's;
 - d. heeft leraar kennis van de wetenschappelijke achtergronden van zijn vak en weet hij welke wetenschappelijke kennis en methoden van onderzoek gebruikt kunnen worden in zijn onderwijs;
 - e. overziet de leraar de opbouw van het curriculum van zijn vak, de plaats van zijn vak in het curriculum van de opleiding en de doorlopende leerlijnen;
 - f. weet de leraar hoe zijn onderwijs voortbouwt op het voorgaande onderwijs en voorbereidt op het hoger beroepsonderwijs en universitair onderwijs;
 - g. kent leraar de samenhang tussen de verschillende verwante vakken, leergebieden en lesprogramma's;
 - h. kan de leraar vanuit zijn inhoudelijke expertise in samenwerking met zijn collega's en de omgeving van de school bijdragen aan de breedte, de samenhang en de actualiteit van het curriculum van zijn school;
 - i. heeft de leraar zich theoretisch en praktisch verdiept in de leerstof voor dat deel van het curriculum waarin hij werkt;

- j. weet de leraar dat zijn leerlingen de leerstof op verschillende manieren kunnen opvatten, interpreteren en leren;
- k. kan de leraar zijn onderwijs afstemmen op die verschillen tussen leerlingen;
- l. kan de leraar zijn leerlingen duidelijk maken wat de relevantie is van de leerstof voor werk en vervolgonderwijs.

Artikel 2.24. Vakdidactische bekwaamheid leraar

- 1. Vakdidactisch bekwaam betekent dat de leraar:
 - a. de vakinhoud leerbaar maakt voor zijn leerlingen, in afstemming met zijn collega's en passend bij het onderwijskundige beleid van zijn school;
 - b. de vakinhoud weet te vertalen in leerplannen of leertrajecten;
 - c. de vakinhoud vertaalt met een professionele, ontwikkelingsgerichte werkwijze, waarin de volgende handelingselementen herkenbaar zijn:
 - 1°. hij brengt een duidelijke relatie aan tussen de leerdoelen, het niveau en de kenmerken van zijn leerlingen, de vakinhoud en de inzet van de verschillende methodieken en middelen;
 - 2°. bij de uitvoering van zijn onderwijs volgt hij de ontwikkeling van zijn leerlingen;
 - 3°. hij toetst en analyseert regelmatig en adequaat of en hoe de leerdoelen gerealiseerd worden;
 - 4°. op basis van zijn analyse stelt hij zo nodig zijn onderwijs didactisch bij;
 - 5°. hij laat zijn onderwijs met de tijd mee gaan.

Artikel 2.25. Vakdidactische bekwaamheid leraar, kennis

- De leraar is vakdidactisch bekwaam wat betreft kennis, indien hij ten minste:
- a. kennis heeft van verschillende leer- en onderwijstheorieën die voor zijn onderwijspraktijk relevant zijn en die kan herkennen in het leren van zijn leerlingen;
 - b. verschillende methodes en criteria kent waarmee hij de bruikbaarheid ervan voor zijn leerlingen kan vaststellen;
 - c. verschillende manieren kent om binnen een methode te differentiëren en recht te doen aan verschillen tussen leerlingen;
 - d. de methode kan aanvullen en verrijken;
 - e. kennis heeft van digitale leermaterialen en leermiddelen en de technische en pedagogisch-didactische mogelijkheden en beperkingen daarvan kent;
 - f. verschillende didactische leer- en werkvormen en de psychologische achtergrond daarvan kent;
 - g. de criteria kent waarmee de bruikbaarheid daarvan voor zijn leerlingen kan worden vastgesteld;
 - h. de verschillende doelen van evalueren en toetsen kent;
 - i. verschillende, bij de doelen als bedoeld in onderdeel h, passende vormen van observeren, toetsen en examineren kent;
 - j. toetsen kan ontwikkelen, toetsresultaten kan beoordelen, analyseren en interpreteren en de kwaliteit van toetsen en examens kan beoordelen;
 - k. bruikbare en betrouwbare voortgangsinformatie kan verzamelen en analyseren en op grond daarvan zijn onderwijs waar nodig bijstellen;
 - l. zich theoretisch en praktisch heeft verdiept in de vakdidactiek ten behoeve van het type onderwijs en het deel van het curriculum waarin hij werkzaam is.

Artikel 2.26. Vakdidactische bekwaamheid leraar, kunde

- De leraar is vakdidactisch bekwaam wat betreft kunde, indien hij:
- a. onderwijs kan voorbereiden, wat betekent dat hij ten minste:
 - 1°. doelen kan stellen, leerstof kan selecteren en ordenen;
 - 2°. samenhangende lessen kan uitwerken met passende werkvormen, materialen en media, afgestemd op het niveau en de kenmerken van zijn leerlingen;
 - 3°. passende en betrouwbare toetsen kan kiezen, maken of samenstellen;
 - b. onderwijs kan uitvoeren en het leren organiseren, wat betekent dat hij ten minste:
 - 1°. een adequaat klassenmanagement kan realiseren en leiding en begeleiding kan geven aan groepen leerlingen buiten de context van klas of les;

- 2°. aan leerlingen de verwachtingen en leerdoelen duidelijk kan maken en leerlingen kan motiveren om deze te halen;
- 3°. de leerstof aan zijn leerlingen begrijpelijk en aansprekend kan uitleggen, kan voordoen hoe ermee gewerkt moet worden en daarbij kan inspelen op de taalbeheersing en taalontwikkeling van zijn leerlingen;
- 4°. doelmatig gebruik kan maken van beschikbare digitale leermaterialen en leermiddelen;
- 5°. de leerlingen met gerichte activiteiten de leerstof kan laten verwerken, daarbij variatie kan aanbrengen en bij instructie en verwerking kan differentiëren naar niveau en kenmerken van zijn leerlingen;
- 6°. de leerling kan begeleiden bij die verwerking, stimulerende vragen stellen en opbouwende gerichte feedback geven op taak en aanpak;
- 7°. samenwerking, zelfwerkzaamheid en zelfstandigheid kan stimuleren;
- c. onderwijs kan evalueren en ontwikkelen, wat betekent dat hij ten minste:
 - 1°. de voortgang kan volgen, de resultaten kan toetsen, analyseren en beoordelen;
 - 2°. feedback kan vragen van leerlingen en deze feedback tezamen met zijn eigen analyse van de voortgang kan gebruiken voor een gericht vervolg van het onderwijsleerproces;
 - 3°. leerproblemen kan signaleren en indien nodig met hulp van collega's oplossingen kan zoeken of doorverwijzen;
 - 4°. advies kan vragen aan collega's of andere deskundigen;
 - 5°. weet wanneer en hoe hij advies kan geven;
 - 6°. gebruik kan maken van methodieken voor professionele consultatie en leren, zoals supervisie en intervisie;
 - 7°. zijn didactische aanpak en handelen kan evalueren, analyseren, bijstellen en ontwikkelen;
 - 8°. kan bijdragen aan pedagogisch-didactische evaluaties in zijn school en deze in afstemming met zijn collega's gebruiken bij de onderwijsontwikkeling in zijn school;
 - 9°. de inhoud en de didactische aanpak van zijn onderwijs kan uitleggen en verantwoorden;
 - 10°. in staat is tot kritisch kan reflecteren op zijn eigen pedagogisch-didactisch handelen.

Artikel 2.27. Pedagogische bekwaamheid leraar

- 1. Pedagogische bekwaamheid betekent dat de leraar:
 - a. op een professionele, ontwikkelingsgerichte werkwijze en in samenwerking met zijn collega's een veilig, ondersteunend en stimulerend leerklimaat voor zijn leerlingen kan realiseren;
 - b. hij de ontwikkeling van zijn leerlingen in hun leren en gedrag volgt en daarop zijn handelen afstemt;
 - c. bijdraagt aan de sociaal-emotionele en morele ontwikkeling van zijn leerlingen;
 - d. zijn pedagogisch handelen kan afstemmen met zijn collega's en met anderen die voor de ontwikkeling van de leerling verantwoordelijk zijn.
 - e. bijdraagt aan de burgerschapsvorming en de ontwikkeling van de leerling tot een zelfstandige en verantwoordelijke volwassene;
 - f. in pedagogische zin blijft aanpassen aan de tijd.

Artikel 2.28. Pedagogische bekwaamheid leraar, kennis

De leraar is pedagogisch bekwaam wat betreft kennis, indien hij ten minste:

- a. kennis heeft van ontwikkelingstheorieën en de gedragswetenschappelijke theorie die voor zijn onderwijspraktijk relevant zijn en die kennis kan betrekken op zijn pedagogisch handelen;
- b. kennis heeft van agogische en pedagogische theorieën en methodieken, die voor zijn onderwijspraktijk relevant zijn en kan die betrekken op zijn pedagogisch handelen;
- c. kennis heeft van veelvoorkomende ontwikkelingsproblemen, gedragsproblemen en gedragsstoornissen;

- d. weet hoe hij zicht kan krijgen op de leefwereld van zijn leerlingen en hun sociaal-culturele achtergrond en weet hoe hij daarmee rekening kan houden in zijn onderwijs;
- e. zich theoretisch en praktisch heeft verdiept in de pedagogiek van het type onderwijs en het deel van het curriculum waarin hij werkzaam is.

Artikel 2.29. Pedagogische bekwaamheid leraar, kunde

De leraar is pedagogisch bekwaam wat betreft kunde, indien hij ten minste:

- a. groepsprocessen kan sturen en begeleiden;
- b. vertrouwen kan wekken bij zijn leerlingen en een veilig pedagogisch klimaat scheppen;
- c. ruimte kan scheppen voor leren, inclusief het maken van vergissingen en fouten;
- d. verwachtingen duidelijk kan maken en eisen kan stellen aan leerlingen;
- e. het zelfvertrouwen van leerlingen kan stimuleren, hen kan aanmoedigen en motiveren;
- f. oog heeft voor de sociaal-emotionele en morele ontwikkeling van zijn leerlingen en daar recht aan doet;
- g. ontwikkelingsproblemen, gedragsproblemen en gedragsstoornissen kan signaleren en indien nodig met hulp van collega's oplossingen kan zoeken of doorverwijzen;
- h. zijn onderwijs en zijn pedagogische omgang met zijn leerlingen kan uitleggen en verantwoorden;
- i. zijn pedagogisch handelen kan afstemmen met ouders en anderen die vanuit hun professionele verantwoordelijkheid bij de leerling betrokken zijn;
- j. in staat is tot kritische reflectie op zichzelf in de pedagogische relatie;
- k. zijn eigen grenzen kan bewaken.

ARTIKEL III. Inwerkingtreding

Dit besluit treedt in werking op een bij koninklijk besluit te bepalen tijdstip.

Lasten en bevelen dat dit besluit met de daarbij behorende nota van toelichting in het Staatsblad zal worden geplaatst.

De Minister van Onderwijs,
Cultuur en Wetenschap,

NOTA VAN TOELICHTING

Deze toelichting wordt gegeven in overeenstemming met de Staatssecretaris van Economische Zaken.

1. Inhoud en achtergrond van het besluit

1.1 Inleiding

Dit wijzigingsbesluit regelt de herijking van de bekwaamheidseisen waaraan leraren en docenten zullen moeten voldoen om werkzaam te kunnen zijn in het onderwijs dat is geregeld in de Wet op het primair onderwijs (WPO), de Wet op de expertisecentra (WEC), de Wet op het voortgezet onderwijs (WVO) en de Wet educatie en beroepsonderwijs (WEB).

De bekwaamheidseisen zijn brede minimeisen, die worden gebruikt als ijkpunten voor opleiding en bekwaamheidsonderhoud van leraren.

De sectorwetten schrijven voor dat de minister eens in de 6 jaar de bekwaamheidseisen bekrachtigt, of wijzigt. De artikelen 32a van de WPO, 32a, van de WEC, 36 van de WVO en artikel 4.2.3, van de WEB; schrijven een procedure voor, waarbij de beroepsorganisatie van leraren bekwaamheidseisen opstelt, deze voor advies voorlegt aan (vertegenwoordigers van) ouders en scholen en deze tenslotte ter vaststelling voorlegt aan de minister. De coöperatie van verenigingen van leraren en ander onderwijspersoneel UA (hierna: Onderwijscoöperatie), heeft de afgelopen periode invulling gegeven aan de wettelijke taak om de bekwaamheidseisen voor leraren en docenten te herijken en heeft hiervoor een voorstel gedaan. De voorschriften in dit besluit over de bekwaamheid van leraren en docenten zijn ontwikkeld door werkgroepen van leraren en bouwen voort op de bekwaamheidseisen die de rechtsvoorganger van de Onderwijscoöperatie, de Stichting beroepskwaliteit leraren en ander onderwijspersoneel (SBL), heeft gedaan (in mei 2004) en zijn gecodificeerd (in 2006).

De Onderwijscoöperatie heeft haar voorstel voor advies voorgelegd aan stakeholders, zoals: ouderorganisaties, sectorraden en lerarenopleiders. De weergave van dit proces en het definitieve advies heeft de Onderwijscoöperatie in oktober 2014 ter vaststelling voorgelegd aan OCW. Deze nota van toelichting sluit zoveel mogelijk aan bij de teksten uit de toelichting en verantwoording, die de Onderwijscoöperatie bij haar advies heeft gegeven. Dit gelet op de inhoudelijke verantwoordelijkheid die de Onderwijscoöperatie daarin heeft als representatief geachte beroepsorganisatie voor leraren en docenten in het primair, voortgezet en middelbaar beroepsonderwijs.

1.2 Belang van deze herijking

Dit wijzigingsbesluit werkt de eerste herijking sinds de inwerkingtreding van de wet BIO uit in het Besluit bekwaamheidseisen onderwijspersoneel. Het belang is meervoudig: door het gedane voorstel van herijking van de bekwaamheidseisen neemt de beroepsgroep zelf verantwoordelijkheid door kwaliteitseisen te stellen aan alle leraren, met als centrale vraag:

Wat maakt iemand tot een leraar? Tevens zijn de bekwaamheidseisen aan vervanging toe om voor een langere periode aan te kunnen sluiten bij de professionele ontwikkeling van leraren in relatie tot wat de leerling van hen nodig heeft. Het voorstel dat gedaan is getuigt van het ambitieniveau van de beroepsgroep om zelf invulling te geven aan de professionele zeggenschap van de leraar, als verantwoordelijke voor het pedagogisch, vakdidactisch en vakinhoudelijk proces, binnen de kaders van het schoolbeleid.

Tot slot worden met deze herijking de pedagogische en didactische bekwaamheidseisen ook van toepassing op leraren godsdienstig en humanistisch vormingsonderwijs. Hiermee wordt uitvoering gegeven aan een amendement op het toenmalige wetsvoorstel beroepen in het onderwijs, waarin is opgenomen dat docenten godsdienstonderwijs

en/of humanistisch vormingsonderwijs op termijn aan bekwaamheidseisen moeten voldoen (Kamerstukken II, 2003/04, 28088, nr. 34). In hoofdstuk 6 wordt hier nader op ingegaan.

1.3 De kern van de inhoudelijke wijziging

De kern van de wijziging is te vatten in de volgende punten:

- Focus op het leren van de leerling en de kern van het leraarsberoep.
- Herkenbaarheid, waarbij de huidige 7 competenties zijn omgebouwd naar hoofdthema's: vakinhoudelijk, vakdidactisch en pedagogisch.
- De behoefte om duidelijker onderscheid te maken tussen bachelor- en masterniveau.
- Een inhoudelijke verbetering van de bekwaamheidseisen, waarmee deze eenduidig, concreet en beter toetsbaar zijn geworden.

1.4 Leeswijzer

In de volgende hoofdstukken van deze nota van toelichting wordt ingegaan op de volgende onderwerpen:

- H2 Toelichting op tot stand komen van bekwaamheidseisen (aanbevelingen, richtlijnen, doel, ordening en verantwoording van gemaakte keuzes); relatie met de context; niveau aanduiding; rol van de lerarenopleidingen.
- H3 De bekwaamheidseisen in relatie tot de kern van het beroep
- H4 Proces van tot stand komen
- H5 Gevolgen voor het besluit voor de individuele leraar of docent
- H6 Leraren godsdienstig vormingsonderwijs en humanistisch vormingsonderwijs
- H7 Caribisch Nederland
- H8 Uitvoeringsgevolgen
- H9 Financiële gevolgen
- H10 Handhaafbaarheid
- H11 Artikelsgewijze toelichting

2. Toelichting op het tot stand komen van de bekwaamheidseisen

Het vertrekpunt voor de herijking waren de opmerkingen van de Raad van State¹ en de Onderwijsraad² bij de huidige bekwaamheidseisen en de evaluaties van de doorwerking van de bekwaamheidseisen en de Wet op de beroepen in het onderwijs (hierna: Wet BIO) in opleidingen en scholen. Het betreft de volgende evaluaties:

- Een evaluatie van de werking van de bekwaamheidseisen in de praktijk van de scholen (door het Landelijk Platform Beroepen in het Onderwijs (LPBO) samen met de Inspectie van het Onderwijs).
- Een evaluatie van de werking van de bekwaamheidseisen in de programmering van de lerarenopleidingen (door het LPBO samen met de Nederlands-Vlaamse Accreditatie Organisatie).
- Een evaluatie van de Wet BIO (door het Ministerie van OCW opgedragen aan onderzoeksbureau Ecorys).

De Raad van State wijst nadrukkelijk op de noodzaak om beknopt te zijn, omdat uitweiding ten koste gaat van de vrijheid van scholen en opleidingen ten aanzien van de inrichting van het onderwijs.

Op basis van deze kritische reflecties zijn de volgende aanbevelingen gedaan en die zijn onderzocht in het proces van herijking:

- 1: Focus op de kern van het beroep;
- 2: Maak duidelijk dat de bekwame leraar de inhoud van zijn onderwijs zelf meer dan meester is;

¹ Advies van 4 april 2005, nr. W05.05.0034/III

² Advies Onderwijsraad 7 januari 2005.

- 3: Zorg voor eenduidige, concrete en toetsbare eisen maar behoud de flexibiliteit die nodig is voor opleidingen en scholen om er context-specifiek mee te werken;
- 4: maak duidelijk wat het kwalificatieniveau is van de bekwaamheidseisen;
- 5: maak verschillende niveaus van kwalificatie;
- 6: geef criteria bij die niveaus;
- 7: geef richting aan het onderhouden en ontwikkelen van bekwaamheid;
- 8: maak duidelijk wat het verband is tussen de bekwaamheidseisen en andere referentiekaders voor kwaliteit in het HBO en WO.

Met inachtneming van deze aanbevelingen heeft het bestuur van de Onderwijscoöperatie voorafgaand aan het proces van herijking de projectopdracht geformuleerd, waarin het volgende doel en de volgende richtlijnen ten aanzien van de inhoud opgenomen zijn.

2.1 Het doel van de herijking

De beroepsbeschrijving en de bekwaamheidseisen die de uitkomst zijn van het proces van herijking, dienen een vierledig doel:

- Ze moeten het leren van de leerling bevorderen.
- Ze moeten de kwaliteit van de leraar bevorderen.
- Ze moeten de kwaliteit van de opleiding en de verdere ontwikkeling van de leraar bevorderen.
- Ze dienen de ontwikkelingen in de samenleving te volgen, voor zover die aantoonbaar en overtuigend relevant zijn voor de pedagogische, vakdidactische en vakinhoudelijke bekwaamheid van de leraar.

Dit vierledig doel komt overeen met de doelen die de Onderwijsraad genoemd heeft in een advies van 7 januari 2005 bij het ontwerpbesluit van de oorspronkelijke set bekwaamheidseisen. Met de herijking is beoogd duidelijk te maken wat de brede minimumeisen zijn, die worden gebruikt als ijkpunten voor opleiding en bekwaamheidsonderhoud van leraren. Deze eisen maken zichtbaar wat de kern van het beroep is en zijn bedoeld als stimulans voor bekwaamheidsonderhoud en professionele ontwikkeling. Hierop wordt verder ingegaan in paragraaf 2.4.2.

2.2 Richtlijnen ten aanzien van de inhoud

De mogelijkheid van deze herijking is door de OC aangegrepen om onder woorden te brengen:

- a) Wat vakmanschap in de kern van het beroep inhoudt.
- b) Wat iemand ten minste moet weten en kunnen om een vakman/-vrouw te kunnen zijn (de bekwaamheidseisen).
- c) Wat de beroepsgroep van de lerarenopleiding verwacht als consequentie van a) en b).
- d) Dat beroepsbekwaamheid en -kwaliteit méér is dan weten en kunnen; bij professionele beroepsopvatting en -houding gaat het onder andere om professioneel ethische uitgangspunten en om een professionele praktijk (onder meer ten aanzien van het onderhouden van de eigen bekwaamheid).
- e) Wat de beroepsgroep zelf doet ten aanzien van het bovenstaande en wat daarbij van leraren en scholen verwacht wordt (de link met registratie en professionele ruimte).

In de volgende paragraaf wordt toegelicht hoe hieraan gevolg is gegeven.

2.3 De herijking van de bekwaamheidseisen

2.3.1 Inleiding

Samengevat zijn naar aanleiding van genoemde doelen en richtlijnen, opmerkingen, evaluaties en aanbevelingen de bekwaamheidseisen uit de competenties gelicht en geordend in twee categorieën:

- 1) Eisen die rechtstreeks te maken hebben met het onderwijsleerproces en het leren van

leerlingen en

2) Eisen die betrekking hebben op meer algemene aspecten van professioneel handelen.

- De eisen ad 1) zijn geordend in drie categorieën: vakinhoudelijke, vakdidactische en pedagogische bekwaamheid. Verder zijn deze eisen geactualiseerd, aangevuld en verbeterd met het oog op eenduidigheid, concreetheid en toetsbaarheid.

- De eisen ad 2) die te maken hebben met samenwerking met collega's en de omgeving van de school en met reflectie en ontwikkeling zijn gespecificeerd in wat de leraar daarvoor vakinhoudelijk, vakdidactisch en pedagogisch moet weten en kunnen. Eveneens zijn deze vereisten in de bekwaamheidseisen opgenomen door middel van de algemene definitie van bekwaamheid en het vereiste kwalificatieniveau.

In de volgende sub-paragrafen wordt de nieuwe ordening van competenties toegelicht en wordt ingegaan op de leraar als professional (kern en inhoud van het beroep) en de verschillende verschijningsvormen vakinhoudelijk, vakdidactisch en pedagogische bekwaamheid.

2.3.2 De bekwaamheidseisen uit de competenties gelicht.

De huidige bekwaamheidseisen zijn ondergebracht in zeven competenties. In het nieuwe voorstel zijn ze daaruit gelicht. De reden daarvoor is in de eerste plaats dat er rond competenties en competentiebenaderingen van bekwaamheid veel spraakverwarring bestaat. Ook de zogenaamde SBL-competenties vormen niet een concreet en eenduidig kader voor de interpretatie van de bekwaamheidseisen. In de tweede plaats worden de competenties en de bekwaamheidseisen met elkaar verward. In het slechtste geval wordt de algemene en globale definitie van de competenties opgevat als de bekwaamheidseisen en verdwijnen de eisen ten aanzien van noodzakelijke kennis en kunde van de leraar uit het zicht. In de derde plaats wordt de manier waarop de kern van het beroep in de competenties wordt gerepresenteerd, door leraren niet direct en zonder uitleg als zodanig herkend.

Deze herijking is gericht op de actualisering, verbetering en verduidelijking van de bekwaamheidseisen. Het competentiemodel is verder buiten beschouwing gelaten. Met competentiebenaderingen kunnen beroepskennis en -kunde gekoppeld worden aan het professionele handelen en de effecten daarvan in de verschillende situaties van een specifieke onderwijscontext. Dat is een instrumentele keuze van de opleiding.

Vertaling competentiemodel naar bekwaamheidseisen

De inbedding van de bekwaamheidseisen in competenties is een belangrijke tekortkoming gebleken. Het competentiemodel is samen met de lerarenopleidingen in 2001 ontwikkeld³. Ondanks de publicatie van de huidige bekwaamheidseisen in 2004 en het in werking treden van de Wet BIO in 2006 is het model buiten de context van de lerarenopleidingen verre van algemeen in gebruik. Bovendien wordt in de praktijk met verschillende interpretaties van de competenties, verschillende competenties en verschillende competentiebenaderingen gewerkt⁴. Om doelmatig te kunnen zijn moeten competenties context- en doel-specifiek worden gedefinieerd. Dit leidt tot een enorme elasticiteit van het competentiebegrip en brengt een grote diversiteit van definities en uitwerkingen met zich mee⁵.

Naast de bovengenoemde praktische overwegingen zijn er ook meer theoretische reflecties die er toe leiden dat we de ordening van de bekwaamheidseisen niet

³ Dietze, A., Jansma, F., Riezebos, A. (2001). *Een kijkkader voor competenties voor de tweedegraads lerarenopleidingen*. In: EPS Voortgangsrapportage 2001, EPS-reeks 10 (Utrecht, EPS).

⁴ Zo heeft bijvoorbeeld de MBO-raad expliciet afstand genomen van de SBL-competenties en een eigen competentiemodel ontwikkeld.

⁵ Merriënboer, J.J.G. van, Klink, M.R. van der, Hendriks, M. (Onderwijs-technologisch Expertisecentrum (OTEC), Open Universiteit) (2002). *Competenties: van complicatie tot compromis, over schuifjes en begrenzers*. (Den Haag, Onderwijsraad)

voorschrijven maar over laten aan de gebruikspraktijk. Met het voorstel van de herijking van de bekwaamheidseisen wordt nadrukkelijk niet een ander competentiemodel voorgesteld. Er is geen sprake van een reductie van zeven bekwaamheidseisen naar drie. Zinvol en doelmatig werken met competenties kan wel, maar zal altijd een context-specifieke en situationele uitwerking vergen in combinatie met grote terughoudendheid wat betreft meetbaarheid. Daarom wordt bij de herijking van de bekwaamheidseisen ook niet een ander competentiemodel voorgesteld, noch voorgeschreven dat lerarenopleidingen of scholen met een andere benadering van bekwaamheidsontwikkeling aan de slag moeten. Het nieuwe voorstel stelt scherp op de inhoud van het beroep en de bijbehorende werkzaamheden. Het professionele karakter van het werk van de leraar wordt op dezelfde wijze als in de huidige bekwaamheidseisen uitgewerkt door in de beschrijving van de werkzaamheden gebruik te maken van een generieke, modelmatige beschrijving van methodisch handelen. Methodisch handelen draait om een proces waarin de professional de kennis waarover hij beschikt, steeds weer opnieuw passend maakt voor het oplossen van problemen in unieke beroepssituaties. Bij de herijking is dit patroon van professioneel handelen in de vakdidactische bekwaamheidseisen concreet en toetsbaar operationeel uitgewerkt. Voorts zijn ook alle overige bekwaamheidseisen meer concreet operationeel onder woorden gebracht.

In de nieuwe set bekwaamheidseisen is een vertaling naar de zeven competenties achterwege gelaten. Een dergelijke vertaling kan desgewenst context-specifiek worden gemaakt. Waar dat gebeurt, kan die ook in die context uitgelegd en gelegitimeerd worden. Voor de context van de lerarenopleidingen gebeurt dat bij de accreditatie en binnen de context van schoolorganisaties is dat onderwerp van de professionele dialoog binnen de school.

De driedeling vakinhoudelijk, vakdidactisch en pedagogisch bekwaam

Het competentiemodel onderscheidt vier functionele dimensies van bekwaamheid: interpersoonlijk, pedagogisch, vakinhoudelijk-didactisch en organisatorisch. Eenvoudig gezegd: de omgangskunde (interpersoonlijk) en de opvoedkunde (pedagogisch) zijn uit elkaar gehaald, vak en didactiek worden geïntegreerd benaderd en organisatorische dimensie is uit de drie voorgaande losgemaakt. In het perspectief van opleiden zijn daar goede argumenten voor, maar er kleven ook nadelen aan. Leraren herkennen deze dimensies niet zonder uitleg als vanzelfsprekend; de vakinhoudelijke component krijgt in de beleving (en ook in de praktijk) niet het gewicht dat die behoort te hebben; eveneens in beleving en praktijk domineren de algemene aspecten van professionele bekwaamheid de specifiek beroepsinhoudelijke. Aan de driedeling vakinhoud, vakdidactiek en pedagogiek kleven die bezwaren niet, terwijl er evenmin een belemmering is die te combineren met een competentiebenadering. Bij de herijking van de bekwaamheidseisen zijn die eisen onder handen genomen die rechtstreeks te maken hebben met het leren van leerlingen. In de toelichting bij de bekwaamheidseisen wordt gewezen op de algemene professionele basis, die daarvoor noodzakelijk is. Deze basis wordt mede gewaarborgd door de algemene kwaliteitseisen die aan HBO- en WO-opleidingen worden gesteld. Die dienen tevens als referentiekader voor het normeren van bekwaamheid op twee niveaus, namelijk op bachelor- en op masterniveau.

Actueel, eenduidig en concreet toetsbaar

In de bekwaamheidseisen is een algemene definitie van bekwaamheid opgenomen alsmede een uitwerking van het vereiste kwalificatieniveau. Daarmee wordt het kader voor de toetsing in de bekwaamheidseisen gegeven. Voor de uitwerking van het kwalificatieniveau binnen de bekwaamheidseisen zijn de referentiekaders van de Dublin-descriptoren en het Europees Kwalificatiekader (EKK) bewerkt.

Veelgehoorde kritiek op de huidige bekwaamheidseisen is dat deze te algemeen, meerduidelijk interpreteerbaar en (mede daardoor) moeilijk toetsbaar zijn. Bij de herijking zijn de bekwaamheidseisen waar nodig meer concreet en specifiek onder woorden

gebracht. Daarbij is - wat betreft de vakinhoudelijke bekwaamheid - duidelijk gemaakt wat 'boven de stof staan' inhoudt, zowel de feitelijke onderwijsinhoud en de theoretische en praktische achtergronden daarvan, als de manier waarop die aansluiten en/of botsen met ervaringen, denkbeelden, denkwijzen en leerstijlen van leerlingen. Bij de vakdidactische bekwaamheid is het belang van een professioneel cyclische aanpak en het belang van observeren, toetsen, evalueren, bijstellen en ontwikkelen duidelijk onder woorden gebracht. Ook wordt scherp gesteld op de afstemming op niveau en kenmerken van de leerling. Daarmee wordt ook aangesloten op de actuele aandacht voor het optimaliseren van het leren.

In het kader van actualisering wordt ook meer aandacht gevestigd op het potentieel van digitale leermaterialen en -middelen. In de pedagogische bekwaamheid is het accent gelegd op het realiseren van een veilig en ondersteunend leerklimaat en pedagogisch handelen ten dienste van het leren en de ontwikkeling van de leerling. Verschillende andere actuele ontwikkelingen zoals bijvoorbeeld aandacht voor internationalisering en ondernemerschap, zijn expliciet aan de orde geweest in de discussies met leraren. De algemene lijn die uit die discussies duidelijk werd, is dat dergelijke ontwikkelingen concreet worden binnen de context van de school en op dat niveau leiden tot aanvullende verwachtingen ten aanzien van de bekwaamheid van de leraar. De leraar stemt mede daar zijn professionele ontwikkeling op af. Een andere kwestie betreft de vraag of niet nadrukkelijker plaats moet worden ingeruimd voor onderzoekmatige bekwaamheid. De eisen die aan observeren, toetsen, analyseren en bijstellen worden gesteld, hebben daar uiteraard direct mee te maken. In aanvulling daarop is aandacht voor onderzoekmatige verbetering van de eigen praktijk onderdeel van de algemene professionele basis die niet nog eens expliciet in de bekwaamheidseisen wordt opgenomen.

2.4 Onderscheid niveaus van bekwaamheid

In deze paragraaf wordt nader ingegaan op de verschillende kwalificatieniveaus van de bekwaamheidseisen, de criteria die hierbij horen, op het onderhouden en ontwikkelen van bekwaamheid en op het verband tussen bekwaamheidseisen en andere referentiekaders voor kwaliteit in het HBO en het WO (aanbevelingen 4 tot en met 8).

2.4.1 Formeel kwalificatieniveau

De bekwaamheidseisen zijn richtinggevend voor de lerarenopleidingen. Die opleidingen worden geaccrediteerd en hebben in dat kader ook te maken met andere referentiekaders voor kwaliteit, zoals de Dublin-descriptoren en het Europees Kwalificatiekader (EKK). Ook worden er bij de accreditatie eisen gesteld aan de kwaliteit van de examens. Deze referentiekaders maken in algemene termen duidelijk wat op het bachelor- of masterniveau van professionals wordt verwacht en geven houvast bij het normeren van het gewenste niveau van bekwaamheid. Voor het voorbereidend hoger onderwijs is het uitgangspunt dat dit op masterniveau is, echter het oordeel daarover komt het NVAO toe.

2.4.2 Verdere ervaring en verdieping

Er ontstaat gemakkelijk verwarring tussen verschillende vormen van bekwaamheidsontwikkeling. Ontwikkeling in termen van het formeel verwerven van een hoger kwalificatieniveau moet niet verward worden met ontwikkeling in termen van groeiende ervaring en uitbreidende en/of verdiepende expertise. Er zijn voor de leraar twee niveaus van formele kwalificatie: het bachelorniveau en het masterniveau. Dat houdt in de eerste plaats in dat de bekwaamheidseisen op twee niveaus genormeerd kunnen worden (zie ook de uitkomst van de herijking ten aanzien van aanbeveling 8). In de tweede plaats kan het inhouden dat er op één of beide niveaus meer of andere bekwaamheidseisen nodig zijn. Zo is het noodzakelijk dat de leraar die lesgeeft in de context van het voorbereidend hoger onderwijs, zelf op vakinhoudelijke gebied op masterniveau gekwalificeerd is. Dat komt daar ook in de bekwaamheidseisen tot

uitdrukking. Vanzelfsprekend zal de masterkwalificatie ook impliceren dat bij de beoordeling van de andere aspecten van bekwaamheid de normering van de masteropleiding zal zijn aangehouden, maar dat hoeft niet te betekenen dat de bekwaamheidseisen anders verwoord moeten worden, tenminste wat betreft de kern van het beroep, het leren van leerlingen.

Het maken van onderscheid tussen beginner, gevorderde, expert, of een andere vorm van onderscheid goed, beter, best is niet verenigbaar met de bedoeling van de wetgever. Zoals in paragraaf 2.1 bij het doel van de herijking is genoemd, gaat het om brede minimumeisen die per type onderwijs zijn vastgesteld. Met de bekwaamheidseisen wordt de basis van beroepskennis en -kunde gedefinieerd waarover elke leraar dient te beschikken en die elke leraar tenminste dient te onderhouden. Vanzelfsprekend zal de leraar zich vanuit die basis verder ontwikkelen. Uiteraard hangt de kennis en kunde die de leraar in de lespraktijk kan laten zien ook samen met zijn werkervaring en de schoolse omstandigheden (zoals: omvang en mogelijkheden van de leerling populatie en het onderwijsondersteunende klimaat in en rondom de school). Het is onwenselijk om dit in een structuur te vatten.

2.4.3 Specifieke context

In respons op wat de specifieke context waarin hij werkt van hem vraagt, moet de leraar voldoende ruimte krijgen voor zijn persoonlijke kwaliteiten en ambities. Dat kan door zich formeel verder te kwalificeren, het kan ook door andere vormen van ontwikkeling en specialisatie. Specialisatie en verdieping zijn in ieder geval gewenst ten aanzien van de specifieke context waarin de leraar werkt. Dat is ook in de bekwaamheidseisen opgenomen. Als de leraar zijn werk verplaatst naar een andere context dan zal die nieuwe context, in combinatie met de bekwaamheidseisen, mede dicteren wat voor het onderhouden van bekwaamheid gedaan zal moeten worden. Gegeven de enorme diversiteit in de context en het belang van diversiteit in de ontwikkeling van leraren is het contraproductief om naast de twee niveaus van kwalificatie die er al zijn, ook nog eens een structuur met vormen en niveaus van bekwaamheid of specialisatie wettelijk vast te leggen. Wat de context vraagt en hoe de leraar zich wil ontwikkelen wordt overgelaten aan de leraar zelf en de school en het team waarin hij werkt.

Met behulp van de drie zichtlijnen vakbekwaamheid, vakdidactische bekwaamheid en pedagogische bekwaamheid en de kwalificatieniveaus, kan de kwalificatiestructuur voor alle werkzaamheden in het onderwijsleerproces herkenbaar en sectorspecifiek worden beschreven. Ook kan de individuele beroepsbeoefenaar het eigen bekwaamheidsprofiel langs deze drie zichtlijnen betrekkelijk moeiteloos definiëren door middel van:

- 1) Een inhoudelijke beschrijving van zijn vakbekwaamheid en de wijze waarop hij zich daarin gekwalificeerd heeft.
- 2) De specifieke onderwijssector en categorieën leerlingen waarop zijn vakdidactische expertise gericht is en de wijze waarop hij zich daarin gekwalificeerd heeft.
- 3) De specifieke onderwijssector en categorieën leerlingen waarop zijn pedagogische expertise gericht is en de wijze waarop hij zich daarin gekwalificeerd heeft.

2.4.4 Lerarenopleidingen

Zoals in subparagraaf 2.4.1 al even genoemd is, wordt bij de bekwaamheidseisen verwezen naar de Dublin-descriptoren voor het bachelor- en masterniveau en het Europees Kwalificatiekader niveau 6 (vergelijkbaar met bachelor) en niveau 7 (vergelijkbaar met master). Deze vormen het referentiekader voor de normering van de twee niveaus van bekwaamheid die onderscheiden kunnen worden. Deze kaders weerspiegelen ook het principe van brede professionaliteit dat funderend is voor de professionele uitoefening van het beroep. Daarom zijn een bewerking van de Dublin-descriptoren en een algemene definitie van bekwaamheid in de bekwaamheidseisen opgenomen.

Naast deze referentiekaders wordt door de lerarenopleidingen gezamenlijk gewerkt aan het ontwikkelen van aanvullende waarborgen voor kwaliteit. Met name de ontwikkeling van gezamenlijke kennisbases is in dit kader relevant. In principe kunnen deze kennisbases opgevat worden als een operationele uitwerking van de bekwaamheidseisen ten aanzien van de beroepskennis -kunde en -houding van de leraar. Zeker als deze kennisbases in samenspraak met de beroepsgroep ontwikkeld en periodiek geactualiseerd worden, kan de samenhang daarvan met de bekwaamheidseisen worden versterkt. De lerarenopleiding geeft krachtens de Wet op het hoger onderwijs en wetenschappelijk onderzoek een relevant getuigschrift af aan een leraar, waaruit blijkt dat deze heeft voldaan aan de bekwaamheidseisen.

3. De beschrijving van de kern en inhoud van het beroep

3.1 Inleiding

Het beroep leraar heeft een enorme rijkdom aan verschijningsvormen. De grote verschillen tussen en binnen de onderwijssectoren leiden tot een grote variatie in wat er van leraren wordt gevraagd en hoe zij werken. De leraar in het basisonderwijs werkt met leerlingen over de volle bandbreedte van leeftijd (4-12 jaar) en leermogelijkheden. Die leraar is een generalist die van alle markten thuis moet zijn. Ook de vakspecialist in het voortgezet onderwijs of het middelbaar beroepsonderwijs is er in veel varianten. We vinden hier zowel de academicus die voorbereidt op hoger en wetenschappelijk onderwijs als de technicus of vakvrouw die een leerling leidt naar het beroep. Dan is er ook nog de leraar in het speciaal onderwijs die zich heeft gespecialiseerd om leerlingen met zeer uiteenlopende mogelijkheden te helpen zich te ontwikkelen. Deze verscheidenheid in de beroepspraktijk heeft gevolgen voor de inhoud van het beroep en het belang van verschillende aspecten van bekwaamheid. Desondanks is er een gemeenschappelijke kern en een basis van beroepskennis en -kunde. Die basis wordt in de bekwaamheidseisen beschreven.

3.2 De kern van het beroep

De leraar geeft onderwijs en laat zijn leerlingen leren in een interactief leerproces. Op basis van zijn kennis en kunde geeft de leraar vorm aan zijn onderwijs en maakt hij keuzes in wat hier en nu voor deze leerling en deze groep leerlingen moet gebeuren. De leraar stimuleert het leren van zijn leerlingen en draagt daarmee bij aan hun ontwikkelkansen en -perspectieven.

De leraar zoekt daarbij steeds naar een goede balans tussen de overdracht van kennis en vaardigheden, het leerproces, het leren denken en het meer zelfstandig leren van de leerlingen. De leraar organiseert het leren, begeleidt, stimuleert en motiveert. Hij sluit zo goed mogelijk aan bij de mogelijkheden, de sterke en de zwakke kanten van de leerlingen.

3.3 De verantwoordelijkheid van de leraar

De leraar heeft een maatschappelijke opdracht en speelt een belangrijke rol in de vorming van zijn leerlingen tot zelfstandige en verantwoordelijke mensen die hun weg kunnen vinden in de maatschappij. De leraar deelt deze verantwoordelijkheid met collega's, ouders en anderen die voor de leerlingen verantwoordelijk zijn.

De leraar is verantwoordelijk voor de inhoud van zijn onderwijs (vakinhoudelijk bekwaam) en de manier waarop zijn leerlingen die inhoud leren (vakdidactisch bekwaam). Daarnaast is hij verantwoordelijk voor een veilig, ondersteunend en stimulerend leerklimaat (pedagogisch bekwaam).

3.4 De leraar als professional

De leraar heeft een complex beroep dat hoge eisen stelt aan het professionele niveau van zijn beroepskennis en -kunde. Hij maakt afwegingen en keuzes, zowel in de dagelijkse uitvoering als in de bijstelling en verbetering van zijn onderwijs.

In het onderwijs is professioneel werken teamwerk. Om zijn beroep goed te kunnen uitoefenen moet de leraar kunnen organiseren, plannen, samenwerken en prioriteiten stellen. Net zoals andere professionals binnen en buiten het onderwijs is de leraar verantwoordelijk voor de manier waarop hij werkt.

De leraar heeft een onderzoekende, resultaat- en ontwikkelingsgerichte houding. Hij wil zich blijven ontwikkelen in zijn werk. Hij vindt het belangrijk om dat samen met zijn collega's te doen.

3.5 De inhoud van het beroep

In de verantwoording bij het voorstel van de bekwaamheidseisen stelt de Onderwijscoöperatie dat bij de komst van de Wet BIO de eerste lichting van bekwaamheidseisen de zorg is geuit dat de vakinhoudelijke bekwaamheid van de leraar niet duidelijk en dwingend genoeg onder woorden was gebracht. In deze paragraaf en in de bekwaamheidseisen wordt daarom verder ingegaan op de inhoud van het beroep.

3.5.1 Het dagelijks werk

De leraar ontwikkelt, geeft lessen en begeleidt zijn leerlingen bij het leren. Hij beoordeelt en analyseert regelmatig de resultaten van het leren en plant de voortgang van zijn onderwijs aan de hand van deze resultaten. Zo nodig past de leraar zijn pedagogisch-didactisch handelen daarop aan. De leraar koppelt het resultaat van het leren aan de leerling terug met gerichte feedback. Hij kijkt terug op zijn werk, administreert en bereidt zich voor op de volgende dag.

De specifieke invulling van het dagelijks werk van de leraar is afhankelijk van de context waarin hij werkt. Zijn manier van onderwijs geven kan variëren van uitleggen en instructie geven tot begeleiding van (groeps-)leeractiviteiten en praktische opdrachten, van coaching aan individuele leerlingen tot stagebegeleiding in de beroepspraktijk. De samenwerking met collega's kan variëren van regulier overleg, collegiale consultatie, intervisie en samen leren tot samenwerken in zelfstandige teams of andere vormen van onderwijsorganisatie.

3.5.2 Door het jaar heen

De leraar stelt een onderwijsprogramma samen om uitvoering te geven aan wat moet worden geleerd (kerndoelen, eindtermen, examenprogramma's, eisen beroepspraktijk, eisen school en dergelijke). Binnen zijn programma en aanpak zorgt hij voor mogelijkheden om te differentiëren naar niveau en kenmerken van zijn leerlingen.

Hij plant en organiseert zijn werk en evalueert geregeld zijn lessen en onderwijsprogramma's, ook met collega's. Waar nodig stelt hij deze lessen en programma's bij en/of verbetert ze. Ook onderhoudt en ontwikkelt hij zijn eigen bekwaamheid.

3.5.3 De werkcontext

De leraar werkt in een organisatie met een eigen identiteit en visie. Met zijn collega's vormt hij een professionele gemeenschap, waarin wordt samengewerkt, geleerd en ontwikkeld. In deze context kan hij zijn onderwijs professioneel verantwoorden.

Daarnaast heeft hij contacten met ouders en anderen die voor de ontwikkeling van een leerling belangrijk zijn. Dat zijn bijvoorbeeld deskundigen binnen en buiten de school, samenwerkingspartners van de school of, in het kader van bijvoorbeeld werkplek-leren mensen in het bedrijfsleven zoals praktijkopleiders.

3.6 Vanuit kern en inhoud naar bekwaamheidseisen

De bekwaamheid van de leraar wordt in belangrijke mate bepaald door zijn vakinhoudelijke en pedagogisch-didactische kennis en kunde. De basis daarvan wordt in de bekwaamheidseisen vastgelegd. Bij de interpretatie van de bekwaamheidseisen zijn de volgende uitgangspunten van belang:

- **De leraar is een professional.** Hij heeft een complex professioneel beroep dat hoge eisen stelt aan het niveau van zijn beroepskennis en -kunde. De leraar werkt in een professionele ruimte waarin hij verantwoordelijkheid neemt en voortdurend afwegingen en keuzes maakt. Hij werkt met een onderzoekende, resultaat- en ontwikkelingsgerichte houding zowel in de dagelijkse uitvoering als bij het bijstellen en verbeteren van het onderwijs. Het vermogen om zich blijvend te kunnen ontwikkelen in zijn werk, samen, met en van zijn collega's te kunnen leren en bij de tijd te blijven is daarbij essentieel. Met collega's worden hier professionals bedoeld, ook van andere beroepen en zowel binnen als buiten de school. Het meewerken aan innovatie en onderzoek wordt onder deze uitspraak begrepen. Als professional in het onderwijs kan hij op basis van een brede algemene ontwikkeling, actuele ontwikkelingen in de samenleving vertalen naar zijn onderwijspraktijk.

- **Het gewenste niveau van beroepskennis en -kunde** maakt het noodzakelijk dat de leraar een opleiding voltooid heeft op ten minste bachelor- of masterniveau of een opleiding die daaraan gelijkwaardig is⁶. Deze opleidingen moeten voldoen aan algemene criteria van niveau en kwaliteit, die dus ook voor deze bekwaamheidseisen gelden. Eisen betreffende de taal- en rekenvaardigheid van de leraar maken hier deel van uit. Deze criteria vormen het referentiekader voor het vaststellen van het niveau van bekwaamheid. Voor deze criteria wordt verwezen naar de eerder in paragraaf 2.4.4 genoemde Dublin-descriptoren en naar het Europees Kwalificatie Kader (Niveau 6 en 7).

- **Werken in het onderwijs is teamwork:** samenwerken met collega's, ouders en anderen, het aanspreken en aanspreekbaar zijn en het professionele handelen uitleggen en verantwoorden. Dit vereist communicatieve vaardigheden en goed kunnen samenwerken. Anderen zijn in deze context degene die professioneel bij de leerling of bij het onderwijs betrokken zijn. Dat kunnen onder andere beroepsbeoefenaren zijn in de sfeer van jeugdwerk, maatschappelijk werk, justitie of gezondheidszorg. Het gaat bijvoorbeeld ook om contacten met buitenschoolse opvang of samenwerking op het gebied van sport, kunst en cultuur. In het beroepsonderwijs bijvoorbeeld ook om de samenwerking met stage-bedrijven en begeleiders op de werkplek. Om zijn beroep goed te kunnen uitoefenen moet de leraar kunnen organiseren, plannen en prioriteiten stellen.

- **Bekwaamheid is meer dan kennis en kunde.** In de interactie tussen de leraar en de leerling spelen de persoonlijkheid en de beroepshouding van de leraar een belangrijke rol. Het is daarom essentieel dat de leraar beschikt over zelfkennis en in staat is tot kritische reflectie op zichzelf in het professionele handelen.

Zoals toegelicht in het begin van dit hoofdstuk heeft het beroep van leraar een enorme rijkdom aan verschijningsvormen, met grote verschillen tussen en binnen de onderwijssectoren. Toch is er een duidelijke gemeenschappelijke kern van het beroep te onderscheiden. De kern van het beroep ligt bij vakinhoudelijk en pedagogisch-didactisch vakmanschap; daar draait alles om. Ook in de bekwaamheidseisen staat het kennen en kunnen van de leraar ten aanzien van het vakinhoudelijke en pedagogisch-didactische vakmanschap centraal.

Gelet op de grondwettelijke verantwoordelijkheid van de overheid voor "de bekwaamheid en zedelijkheid van de leraar" als element van de onderwijsvrijheid, beperkt de overheid zich tot het stellen van minimale bekwaamheidseisen aan leraren die in sectoren werken, waar leer- en kwalificatieplichtige leerlingen les krijgen. De Onderwijscoöperatie onderscheidt drie categorieën leraren:

⁶ De wet staat wat betreft dit uitgangspunt verschillende uitzonderingen toe.

- leraar primair onderwijs
- leraar voortgezet onderwijs en docent educatie en beroepsonderwijs
- leraar voorbereidend hoger onderwijs

Deze sectorale ordening is herkenbaar, sluit aan bij de onderwijssectorwetten en bij de onderwijs- en opleidingspraktijk, terwijl er ook voldoende ruimte wordt gelaten voor een nadere specificatie tussen en binnen sectoren, zowel juridisch, als praktisch. Dit geldt ook voor de verdere ontwikkeling van de leraar als respons daarop, zoals toegelicht in paragraaf 2.4.3.

Hierna wordt eerst de gemeenschappelijke kern gedefinieerd van: pedagogisch bekwaam, vakdidactisch bekwaam en vakinhoudelijk bekwaam. In het Besluit worden deze nader gespecificeerd naar sector en niveau van kwalificatie (ten minste bachelor en/of master).

Een bekwame leraar is een leraar die heeft aangetoond dat hij met zijn vakinhoudelijke, vakdidactische en pedagogische kennis en kunde zijn werk als leraar en als deelnemer aan de professionele onderwijsgemeenschap die hij samen met zijn collega's vormt, kan verrichten op een professioneel doelmatige en verantwoorde wijze.

Pedagogisch bekwaam wil zeggen dat de leraar met een professionele, ontwikkelingsgerichte werkwijze en in samenwerking met zijn collega's een veilig, ondersteunend en stimulerend leerklimaat voor zijn leerlingen kan realiseren. Hij volgt de ontwikkeling van zijn leerlingen in hun leren en gedrag en stemt daarop zijn handelen af. Hij draagt bij aan de sociaal-emotionele en morele ontwikkeling van zijn leerlingen. Hij kan zijn pedagogisch handelen afstemmen met zijn collega's en met anderen die voor de ontwikkeling van de leerling verantwoordelijk zijn. Deze uitspraak heeft een brede betekenis en impliceert ook de bijdrage van de leraar aan burgerschapsvorming en de ontwikkeling van de leerling tot een zelfstandige en verantwoordelijke volwassene. Ook in pedagogische zin blijft zijn onderwijs van deze tijd."

Vakdidactisch bekwaam wil zeggen dat de leraar de vakinhoud leerbaar maakt voor zijn leerlingen, in afstemming met zijn collega's en passend bij het onderwijskundige beleid van zijn school. Hij weet die vakinhoud te vertalen in leerplannen of leertrajecten. Hij doet dit met een professionele, ontwikkelingsgerichte werkwijze.

Vakinhoudelijk bekwaam wil zeggen dat de leraar de inhoud van zijn onderwijs beheerst. Hij 'staat boven' de leerstof en kan die zo samenstellen, kiezen en/of bewerken dat zijn leerlingen die kunnen leren. De leraar kan vanuit zijn vakinhoudelijke expertise verbanden leggen met het dagelijks leven, met werk en met wetenschap en bijdragen aan de algemene vorming van zijn leerlingen. Hij houdt zijn vakkennis en -kunde actueel.

4. Proces van tot stand komen

De Onderwijscoöperatie heeft haar definitieve voorstel in oktober 2014 ter vaststelling voorgelegd aan OCW. Het uitgewerkte proces van afstemming en totstandkoming van dit voorstel wordt beschreven in hoofdstuk 3 en 4 van de verantwoording door de Onderwijscoöperatie en laten wij hier achterwege.

Het is de eerste keer sinds de inwerkingtreding van de bekwaamheidseisen dat deze zijn herijkt. Dit herijkingsproces liep vanaf 2012, waarbij: (de vertegenwoordigers van) leerlingen, hun ouders, lerarenopleiders en schoolbestuurders zich hebben kunnen uitspreken. Ook de Onderwijsraad is op enig moment om advies gevraagd, waarna de Onderwijscoöperatie haar voorstel tussentijds heeft aangepast. Alle betrokken partijen hebben positief geadviseerd op het voorstel van de Onderwijscoöperatie. De MBO-Raad adviseerde aanvankelijk negatief, omdat zij een specifieke set bekwaamheidseisen wil voor MBO-docenten. In de discussie bij de behandeling van het wetsvoorstel BIO is de

mate van detaillering van de bekwaamheidseisen nadrukkelijk aan de orde geweest. De Wet BIO bevat de hoofdcomponenten van de bekwaamheidseisen.

De uitwerking daarvan is te vinden in dit besluit. Belangrijk hierbij is, zo merkt ook de Onderwijsraad op, dat recht wordt gedaan aan één van de uitgangspunten van de Wet BIO: de overheid stelt vanuit haar verantwoordelijkheid op hoofdlijnen de kaders en de direct betrokkenen hebben de ruimte daaraan vanuit hun professionaliteit nader inhoud te geven. Dat heeft ertoe geleid dat de Onderwijscoöperatie heeft gezocht naar een middenweg tussen een globale en een gedetailleerde uitwerking. De Onderwijscoöperatie heeft aan de MBO-Raad toegezegd, dat zij de Raad zal ondersteunen bij het nader duiden van de bekwaamheidseisen voor docenten in het MBO, zonder dat daarbij de benoembaarheid van personeel, de beweeglijkheid van dat personeel op de arbeidsmarkt en de structuur van de lerarenopleidingen in het geding zijn.

5. Gevolgen voor het besluit voor de individuele leraar of docent

De bekwaamheidseisen zullen gelden als:

- intredevoorwaarde voor het beroep;
- referentiepunt voor het onderhouden van bekwaamheid (een taak van scholen en leraren samen);
- referentiepunt voor de noodzakelijke scholing van zij-instromers.

De WHW is gekoppeld aan de bekwaamheidseisen: de instelling die opleidt voor het leraarsberoep, moet er voor zorgen dat de student ten minste in de gelegenheid is gesteld om te voldoen aan de bekwaamheidseisen van dit besluit (zie WHW, art. 7.6). Het besluit betekent overigens niet dat de "oude" getuigschriften, als bewijzen van bekwaamheid, hun geldigheid verliezen als "toegangsbewijs" tot het onderwijs en sluit aan bij de voortdurende verantwoordelijkheid van het bevoegd gezag om vast te stellen en zorg te dragen dat het personeel voldoet aan de bekwaamheidseisen. Voor alle leraren en docenten geldt reeds een directe onderhoudsplicht om te blijven voldoen aan de bekwaamheidseisen, in samenspraak met hun school, die hen daartoe voldoende in de gelegenheid dient te stellen.

Door middel van het bekwaamheidsonderhoud zullen ook leraren aan de nieuwe set bekwaamheidseisen gaan voldoen. De invoering van deze nieuwe set bekwaamheidseisen heeft verder geen gevolg voor de getuigschriften die zijn afgegeven voor de inwerkingtreding van dit besluit. De middel van het volgen van onderwijs of ander activiteiten die in het bekwaamheidsdossier van een leraar of docent worden opgenomen zorgen ze dat ze in hun bekwaamheid bij blijven.

Voor leraren godsdienstig vormingsonderwijs en humanistisch vormingsonderwijs die voor de ingangsdatum van dit besluit benoemd en/of te werk gesteld zijn, geldt overgangsrecht vanwege de Wet BIO. Dit is nader uitgewerkt in het besluit en wordt toegelicht in hoofdstuk 6.

6. Godsdienstonderwijs en humanistisch vormingsonderwijs

In een amendement op het toenmalige wetsvoorstel beroepen in het onderwijs (thans Wet BIO) is opgenomen dat docenten godsdienstonderwijs of humanistisch vormingsonderwijs op termijn aan bekwaamheidseisen moeten voldoen (Kamerstukken II 2003/04, 28088, nr. 34). Vanwege uitbreiding van de reikwijdte van onderhavig besluit gaan de pedagogische en vakdidactische bekwaamheidseisen eveneens gelden voor leraren godsdienstig vormingsonderwijs en humanistisch vormingsonderwijs. Uitgangspunt daarbij is dat de overheid niet kan gaan over de inhoud van de godsdienst, vanwege de scheiding kerk en staat. De door de Onderwijscoöperatie voorgestelde set bekwaamheidseisen geeft invulling aan de overheidstaak om deugdelijkheidseisen te stellen aan leraren en docenten. Ze beschrijven de minimale bekwaamheidseisen waaraan leraren moeten voldoen: *Wat maakt iemand een leraar*. Het bevoegd gezag van

de school, lerarenopleiders en de beroepsgroep zelf kunnen een nadere duiding geven aan vakinhoudelijke eisen voor leraren en docenten godsdienstig- en humanistisch vormingsonderwijs, zoals is gebeurd via het referentiedocument van het Dienstencentrum voor leraren godsdienstig- en humanistisch vormingsonderwijs (gvo/hvo) "competente vakdocenten GVO en HVO voor de openbare basisschool" uit 2010. Uiteraard binnen de verantwoordelijkheid van het bevoegd gezag voor de onderwijskwaliteit van de school.

Voor de leraren gvo/hvo geldt een overgangsregime. Voor leraren gvo/hvo is in artikel XII van de Wet BIO overgangsrecht opgenomen. Gelet op dit overgangsrecht in de wet BIO, geldt voor de groep die vóór inwerkingtreding van dit besluit al is benoemd als leraar gvo/hvo dat zij bij inwerkingtreding aangemerkt worden als aan bekwaamheidseisen te voldoen. Deze groep leraren dient de bekwaamheid overigens wel te onderhouden zoals ook beschreven is voor leraren die ander onderwijs geven. Voor de overige leraren gvo/hvo geldt dat zij binnen vijf jaar na inwerkingtreding van dit besluit dienen te voldoen aan de bekwaamheidseisen.

7. Caribisch Nederland

Deze herijkte bekwaamheidseisen gelden ook voor Caribisch Nederland (Bonaire, Sint Eustatius en Saba). De bekwaamheidseisen voor Caribisch Nederland komen in hoge mate overeen met het in het Europese deel van Nederland geldende Besluit bekwaamheidseisen onderwijspersoneel. Net als voor het Europese deel van Nederland heeft de regeling betrekking op personeel in het primair onderwijs, het voortgezet onderwijs en het beroepsonderwijs. De verwijzingen naar de Wet op de expertisecentra ontbreken. Daaraan is geen behoefte omdat het primair en voortgezet onderwijs zelf voorzien in het onderwijs aan zorgleerlingen.

Er is geen uitvoering gegeven aan artikel 86, zesde lid, van de Wet voortgezet onderwijs BES, artikel 35, vijfde lid, van de Wet primair onderwijs BES en artikel 4.2.3, vierde lid, van de Wet educatie en beroepsonderwijs BES. De structuur die nodig is voor de uitvoering van deze artikelen ontbreekt nog in Caribisch Nederland. Genoemde artikellieden zullen pas in werking treden als deze structuur ontwikkeld is.

8. Uitvoeringsgevolgen

De memorie van toelichting bij het wetsvoorstel Wet BIO van november 2001 gaat in op de uitvoeringsgevolgen. Dit besluit, waarin de bekwaamheidseisen voor personeel nu feitelijk worden vastgesteld, voegt daaraan geen nieuwe elementen toe. Het bevoegd gezag zal moeten vaststellen of het personeel dat het wil aanstellen, voldoet aan die eisen. Maar dat is nu, in andere vorm, ook al het geval. Voor opleidingen voor onderwijspersoneel zullen de bekwaamheidseisen een belangrijk richtpunt zijn, want het zijn beroepsvereisten. Ook voor het onderhouden van de bekwaamheid van het personeel zullen actuele bekwaamheidseisen een belangrijk richtpunt zijn.

Dit besluit wordt overigens pas na een voldoende ruime voorbereidingsperiode van kracht. Zo zijn de betrokkenen al in een vroegtijdig stadium betrokken en hebben zij de gelegenheid gekregen om tijdig uitvoeringsmaatregelen te treffen.

Over dit besluit is tevens een uitvoeringstoets gedaan door de Dienst Uitvoering Onderwijs, waarbij als uitkomst dit besluit uitvoerbaar wordt geacht.

9. Administratieve lasten

De administratieve lasten zullen door dit Besluit naar verwachting niet of nauwelijks toenemen.

Dit Besluit sluit aan bij reeds bestaande werkwijzen, waarbij het periodiek actualiseren en administreren gebruikelijk is. Voorbeelden daarvan zijn het:

- bekwaamheidsonderhoud door docenten, vanwege de wet BIO.
- actualiseren van de curricula van en door de lerarenopleidingen, vanwege de Wet op het hoger onderwijs en wetenschappelijk onderzoek.
- voeren van een administratie door scholen over de benoembaarheid en bekwaamheid van leraren, vanwege de sectorwetten.

10. Financiële gevolgen

Van leraren wordt verwacht dat zij hun bekwaamheid onderhouden en van werkgevers dat zij hun leraren daartoe in de gelegenheid stellen. Het vaststellen van bekwaamheidseisen voor personeel heeft als zodanig geen financiële gevolgen.

11. Handhaafbaarheid

De memorie van toelichting bij het wetsvoorstel Wet BIO (Kamerstukken II 2003/04, 28088, nr. 3) zegt over de handhaafbaarheid: "De voorschriften over de bekwaamheidseisen zijn regels voor het openbaar onderwijs en bekostigingsvoorwaarden voor het bijzonder onderwijs." Het toezicht op de naleving is geregeld in de Wet op het onderwijstoezicht voor zover het gaat om betekenis van de bekwaamheidseisen voor de besturen van de scholen en instellingen die zijn geregeld in WPO, WEC, WVO en WEB.

De bekwaamheidseisen gelden als beroepsvereisten. Voor de lerarenopleidingen die getuigschriften willen uitreiken waaruit blijkt dat de bezitter daarvan aan die beroepsvereisten (een set van bekwaamheidseisen) voldoet, geldt dat zij studenten in de gelegenheid moeten stellen inderdaad aan die eisen te voldoen. De WEB en de WHW geven hiertoe opdracht. De systemen van kwaliteitszorg in die wetten (voor BVE-instellingen de bepalingen over de examens respectievelijk voor de HO-instellingen de bepalingen over accreditering van opleidingen) geven waarborgen voor de naleving.

12. Artikelsgewijze toelichting

Artikel I, onderdeel A, artikel II, onderdeel A

Zoals toegelicht in paragraaf 6 van het algemene deel van deze toelichting, zijn de (vakdidactische en pedagogische) bekwaamheidseisen ook van toepassing op godsdienstonderwijs en humanistisch vormingsonderwijs. De reikwijdtebepaling van het Besluit bekwaamheidseisen onderwijspersoneel kan om die reden komen te vervallen.

Artikel I, onderdeel B, artikel II, onderdeel B

Artikel 2.1

De vakinhoudelijke bekwaamheid staat voor de verantwoordelijkheid die de leraar heeft voor de inhoud van zijn onderwijs. In samenhang daarmee staat de vakdidactische bekwaamheid voor de manier waarop zijn leerlingen de inhoud leren. Daarnaast staat de pedagogische bekwaamheid voor de verantwoordelijkheid die de leraar heeft voor het zorgen voor een veilig, ondersteunend en stimulerend leerklimaat. De bekwaamheid van de leraar wordt bovendien in belangrijke mate bepaald door zijn vakinhoudelijke en pedagogisch-didactische kennis en kunde. In onder andere de paragrafen 2.3.2 en 3.6 is dit onderscheid tussen de drie bekwaamheden verder toegelicht.

In de bepaling in het tweede lid is omschreven wat beoogd wordt met de (kennis en kunde ten aanzien van) bekwaamheden die in dit besluit verder zijn uitgewerkt. De omschrijving geeft kort weer wanneer een leraar bekwaam is en op welke manier de drie uitgewerkte bekwaamheden samenkomen in de uitoefening van het beroep van leraar. Middels het bijhouden van de een bekwaamheidsdossier (zie paragraaf 5 van het

algemene deel van de toelichting) toont de leraar aan op welke wijze hij aan deze bekwaamheidseisen voldoet.

Artikel 2.2

Deze bepaling regelt de reikwijdte van de bekwaamheidseisen voor leraren godsdienstig- en humanistisch vormingsonderwijs. In het algemene deel van deze toelichting is hier in hoofdstuk 6 nader op ingegaan.

Artikelen 2.3 en 2.4

Deze artikelen formuleren de reikwijdte van de bekwaamheidseisen binnen het primair onderwijs en regelen de begripsbepalingen voor paragraaf 2. De reikwijdtebepaling is uitgebreid met het praktijkonderwijs. Artikel 33, lid 1b, van de WVO heeft tot doel leraren die in het bezit zijn van een getuigschrift van de Pabo benoembaar te maken in het praktijkonderwijs. Daartoe wordt in dit onderdeel ten aanzien van het vereiste getuigschrift dezelfde formulering gebruikt als in artikel 3, eerste lid, onderdeel b, ten eerste, van de WPO voor zover dat onderdeel ziet op het Pabo-getuigschrift. Overigens blijven docenten en leraren die hebben voldaan aan de bekwaamheidseisen vo/bve benoembaar in het praktijkonderwijs, in het vak van hun studie (Kamerstukken II, 2010/11, 32742 nr. 3).

Artikelen 2.5 en 2.23

Het eerste lid geeft de criteria weer waaraan de leraar geacht wordt minimaal te voldoen om vakinhoudelijk bekwaam te zijn. Het tweede lid concretiseert het eerste lid door in algemene termen weer te geven wat een leraar ten minste moet weten en kunnen. In paragraaf 3 van het algemene deel van de toelichting is ingegaan op de kern en de inhoud van het beroep die in deze bepalingen wat betreft vakinhoudelijke bekwaamheid worden uitgewerkt. Zoals in de inleiding van paragraaf 2 van het algemene deel van de toelichting is aangegeven, is het vanwege de vrijheid van inrichting van het onderwijs noodzakelijk om de uitwerking van de bekwaamheidseisen beknopt weer te geven. Nadere invulling van de bekwaamheidseisen is bijvoorbeeld aan de lerarenopleidingen.

Een tweetal onderdelen verdient een (beknopte) toelichting. Voor het primair onderwijs geldt in het bijzonder dat los van de algemene kennis en vaardigheden (artikel 2.5, tweede lid, onderdeel a) dat de leraar zich in het bijzonder theoretisch en praktisch dient te verdiepen in de leerstof van die leerjaren. Als toelichting op artikel 2.5, tweede lid, onderdeel e, wat betreft het deel van de leerjaren of een andere geclusterde indeling van leerjaren waarin de leraar werkt: In praktijk kan dat betekenen dat de leraar bijvoorbeeld in de onderbouw en middenbouw of in de middenbouw en bovenbouw (of andere combinaties en indelingen) van een school werkt.

Artikelen 2.6, 2.7, 2.8 2.15, 2.16, 2.17, 2.24, 2.25 en 2.26

Deze bepalingen omschrijven wanneer een leraar of docent vakdidactisch bekwaam is. Voor zowel de leraar als docent komen deze bepalingen in de verschillende paragrafen overeen. De bepalingen over de vakinhoud in de genoemde artikelen (onderdeel c) geven meer duiding aan de werkwijze van de vertaling van de vakinhoud door een aantal handelingselementen voor een professionele, ontwikkelingsgerichte werkwijze te omschrijven.

Bijzondere eisen worden gesteld aan de kennis en kunde van een leraar. De artikelen 2.7, 2.8, 2.15, 2.16, 2.17, 2.24, 2.25 en 2.26 werken nader uit wat de vakdidactische bekwaamheid de kennis en de kunde is die de leraar ten minste moet hebben. Het zijn eisen die gelden voor alle leraren en docenten, maar hebben een specifieke betekenis in de context van het onderwijs in een bepaald vak-of leergebied en het type onderwijs waar de leraar werkt (zie ook paragraaf 2.4.3 van het algemene deel van de toelichting). De algemene uitspraken over de vakdidactische kennis en -kunde moeten daarom nader vakspecifiek worden geïnterpreteerd en geconcretiseerd. De volgorde in de bepalingen

drukken overigens geen rangorde uit, noch een gewenste opeenvolging van handelingen. Wel zijn er kleine verschillen aan te duiden tussen de vakdidactische bekwaamheidseisen van de categorieën. Een leraar in het primair onderwijs en onderbouw van het voortgezet onderwijs dient namelijk te weten hoe een leerplan in elkaar zit (artikel 2.7, onderdeel e) en een leraar in het voortgezet hoger onderwijs hoeft dat niet. Voor het beroepsgerichte onderwijs geldt overigens wel dat theoretische en praktische verdieping (2.16, onderdeel m) betekent dat hij zich verdiept heeft in didactiek ten behoeve van het beroepsgerichte onderwijs, de vormgeving en begeleiding van het leren op de werkplek en op de samenwerking met het beroepenveld en met praktijkbegeleiders bij het begeleiden van dit leren. Verder betekent artikel 2.17, onderdeel a, onder 2, voor de leraar of docent in de context van het beroepsgerichte onderwijs dat hij zijn onderwijs gericht op de beroepspraktijk dient vormt te geven. Wat betreft het geven van advies (artikel 2.8, onder c, subonderdeel 5, 2.17, onder c, subonderdeel 5, 2.26, onder c, subonderdeel 5) kan de leraar gebruik maken van methodieken voor professionele consultatie en leren zoals supervisie en intervisie.

Artikelen 2.9, 2.10, 2.11, 2.18, 2.19, 2.20, 2.27, 2.28 en 2.29

Deze bepalingen geven een omschrijving van de pedagogische bekwaamheid. Ook voor deze omschrijving en gestelde eisen geldt dat het moet worden gelezen in de context van het onderwijs waarin de leraar of docent werkt. Hoewel er geen rangorde of opeenvolging van handelingen wordt beschreven, kan er wel samenhang zijn tussen de genoemde eisen. Zo zal het bijdragen aan burgerschapsvorming en het ontwikkelen van de leerling tot een zelfstandige en verantwoordelijke volwassene (artikelen 2.9, onder e, 2.18, onder e, en 2.27, onder e) mede worden bereikt door de vereisten genoemd in de onderdelen a tot en met d van de artikelen 2.9, 2.18 en 2.27 op een juiste manier in praktijk te brengen. Net als bij de vakdidactische bekwaamheid wordt in de artikelen 2.10, 2.11, 2.19, 2.20, 2.28 en 2.29 ook voor de pedagogische bekwaamheid de kennis en kunde die de leraar moet hebben, nader uitgewerkt. Over kennis van ontwikkelingstheorieën en de gedragswetenschappelijke theorie die voor de onderwijspraktijk relevant zijn (artikelen 2.10, onder a, 2.19, onder a en 2.28, onder a), kan als voorbeeld genoemd worden de elementen uit de sociale psychologie en de communicatietheorie.

Artikelen 2.12 en 2.13

De bekwaamheidseisen voor leraren in het vmbo, de onderbouw havo en vwo, het praktijkonderwijs en voor docenten zijn in een aparte paragraaf vastgelegd. Voor deze leraren en docenten gelden eisen die gesteld worden aan het bachelor niveau van kwalificatie. Daarmee heeft de leraar of docent gevorderde kennis en kunde binnen zijn vakgebied, de vakdidactiek en daarvan en pedagogische theorieën en methodieken die relevant zijn voor het betreffende onderwijs. In deze paragraaf worden deze minimumeisen verder uitgewerkt voor de leraar en docent. Waar in deze paragraaf gesproken wordt over de leerling, wordt tevens deelnemer bedoeld.

Artikel 2.14

Net als in artikel 2.5 geeft het eerste lid de criteria weer waaraan de leraar of docent geacht wordt minimaal aan te voldoen om vakinhoudelijk bekwaam te zijn. Het tweede lid concretiseert het eerste lid door in algemene termen weer te geven wat een leraar ten minste moet weten en kunnen. Het derde lid concretiseert het eerste lid voor het beroepsgerichte onderwijs. In het derde lid worden de vereisten uit het tweede lid als uitgangspunt genomen, maar waar de concretisering van het eerste lid verschillend is ten opzichte van de leraar in het voortgezet onderwijs, is dat aangegeven. Hoewel er in het beroepsonderwijs aan het mbo geen sprake is van een vak, kunnen de onderdelen uit het tweede lid die gaan over vakken vertaald worden in de zin van het onderwijs dat gegevens wordt aan een opleiding.

Artikelen 2.21 en 2.22

In paragraaf 4 van het besluit zijn de bekwaamheidseisen voor leraren in de bovenbouw havo en vwo opgenomen. Dit betekent dat de leraar in het voorbereidend hoger onderwijs gespecialiseerde, deels ook geavanceerde kennis en kunde heeft binnen zijn vakgebied, de vakdidactiek daarvan en pedagogische theorieën en methodieken die relevant zijn voor zijn onderwijs dat voorbereidt op het hoger en wetenschappelijk onderwijs. De artikelen betreffende de reikwijdte en begripsbepaling zijn verder ongewijzigd gebleven ten opzichte van de eerdere formulering.

Artikel III

De beoogde inwerkingtreding is op 1 augustus 2017. Vanwege de voorhangbepaling en de daarin geregelde mogelijkheid om de wens te kennen te geven dat een onderwerp van deze algemene maatregel van bestuur bij wet wordt geregeld, is de inwerkingtreding van deze algemene maatregel van bestuur bij koninklijk besluit geregeld.

De Minister van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap,

dr. Jet Bussemaker